

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Néhány szó az egyházi adózási javaslatához.

Bármint gondolkozzék is valaki a zsinati előmunkálatok egyéb részei felől, a múlt év nov. havában megtartott convent megnyugtató hatással lehetett mindazokra, kik az adózás terén mutatkozó tarthatatlan állapotok sanálásában látják a küszöbön álló zsinat legfontosabb feladatát.

Ez a feladat volt az, mely — bizonyára joggal — a legtöbb kételyt, a legtöbb aggodalmat ébresztette mindazokban, kik a bajok nagyságát s a megoldás nehézségeit valóban ismerik. „Próbáljátok meg, de nem fogtok megoldást találni, mert nem lehet ezt a kérdést megoldani“ mondták e sorok írójának többen, egyházunk legjobbjai közül.

És ime a convent — gondolom egyhangulag — elfogadott *alapul, kiindulás pontul* egy olyan javaslatot, mely positiv módját nyújtja a kibontakozásnak, a szegényebb hiveink nagy részére nehezedő elviselhetetlen teher *radicalis* leszállításának. Teszi pedig ezt az egyházközségek önmegadóztatási jogának sérelme nélkül; teszi akként, hogy egyenlő, igazságos mértékét állítja fel a segélyezésnek; hogy a segélyezés előfeltételéül a vagyonosabb hivek arányosabb megadóztatását állítja fel és követeli meg s ennek segélyével az államsegély kérésénél nem lépi túl a kivihetőség valószínű határait; nem követel annyit, a mennyi — ha megadatnék — előbb vagy utóbb, *veszélyes következményekkel járna önkormányzatunkra nézve*.

Azt lehetett tehát remélnünk, hogy e javaslat legalább is megnyugvást és jó reménységet fog kelteni a közvélemény széles rétegében.

És mégis azt kell tapasztalnunk, hogy éppen ezen javaslat, azon férfiak tekintélyes részéről, kik a zsinati előmunkálatokhoz eddig hozzászólottak, kedvezőtlen megítélésben részesül.

Nem szándékozom mindazon ellenvetésekkel foglalkozni, melyek az egyházi sajtóban ed-

dig napvilágot láttak. Azok nagy része evidens, szemmel látható félreértésen alapul s azon sietőségnek tulajdonítható, melylyel az illető cikkíró urak — az idő rövidségénél fogva — az ügygel foglalkozni kényszerültek.

Van azonban egy kifogás, melyet bonckés alá kell vennünk, ha csak az egész ügyet utvesztőbe engedni s a meggyőződésem szerint elérhető nagy és üdvös eredményt kockára tenni nem akarjuk:

Erős hangú támadásokban részesült ugyanis azon, a javaslat kiegészítő részét képező indokolásban foglalt adókulcs, mely a vagyoni adót az állami adó emelkedéséhez képest csökkenő százalékban állapítja meg. Epés és lenéző kommentárokkal kísérik ezt némelyek, azt állítva, hogy a közterheknek már nem is vagyonaránylagos, de a vagyon növekedésével progressiv arányban való viselését követeli a modern közfelfogás.

Hát az én igénytelen nézetem szerint azok a tisztelt cikkíró urak, kik így fogják fel a dolgot, kettős alapos tévedésben leledzenek.

Tévednek először akkor, a midőn figyelmen kívül hagyják az állami és egyházi közterhek különböző természetét.

Az állam működésének tetemes része az anyagi térre tartozik, a vagyon megvédésében s a közgazdasági érdekek gondozásában áll; azon szolgálatok, melyeket az állam tesz polgárainak, valamint ezeknek költségei is az államélet mezejének nagy részére vonatkozólag az állampolgárok vagyonosabb részének válnak első sorban javára, szóval a vagyonosabb többet is kap, több költséget is okoz az államnak. Mi sem természetesebb tehát, mint hogy már a legrégebb államokban is feltűnni látjuk a személyadó mellett a vagyon megadóztatásának egy vagy más nemét.

Ezzel ellentétben az egyház, mely hiveinek

lelki szükségeivel foglalkozik, működésében, szolgálataiban nem ismer vagyoni kérdéseket, vagyoni szempontokat. Ugyanazt teljesíti szegényekkel, mint gazdaggal szemben, és szolgálatainak különböző terjedelmében nem nyer jogcímet arra, hogy vagyonaránylag emelkedő ellenszolgáltatást követeljen hivatól. Ennélfogva egészen logicus történelmi jelenség, hogy a mi democraticus, az önmegadóztatás alapján szervezkedő egyházunkban az egyházi adó eredeti alakja a párbér, a személyes adó. Mindenkit egyenlően, egyenlő mértékben szolgál ki az egyház, abban mindenkit egyenlő jogok illetnek meg, ebből szoros jog szerint az következik, hogy mindenki egyenlő részt viseljen annak terhéből is.

Ez a kiinduláspont, ez az elvi alap, mely az egyház functionak belső természetéből következik. Természetes dolog, hogy ehhez a mai kor megnövekedett anyagi szükségletei között mereven nem ragaszkodhatunk. Egyházunk érdeke s a felebaráti szeretet egyaránt arra indítanak, hogy a vagyonosabb hívek anyagi erejét vegyük igénybe a szegényebbek már-már elviselhetlen terheinek könnyítésére. Megindultunk ezen irányban már az utolsó évtizedek folyamán, s haladhatunk ezen a helyes uton lépésről-lépésre még sokkal tovább; a minthogy a sokat gáncsolt conventi javaslat is jelentékeny lépést jelent a vagyonosabbak erősebb megadóztatása felé. (I. pl. a javaslat 294. §-át is, szemben a mai 246. §-sal). Ezt az irányzatot — ha túl nem csap a kellő határokon — helyeselnie kell mindenkinek, ki a mai adózási viszonyok súlyos árnyoldalait ismeri. A túlzás, a tévedés ott kezdődik, ha az igazság, a jog követelménye gyanánt az egyházi közterhek vagyonaránylagos viselését állítjuk fel. Ellentétben áll ez az egyház szolgálatainak belső természetével, s még akkor sem volna az egyházi életben alkalmazható, ha valóban ez szolgálna az állami közterhek viselésének zsinórmértékül.

Pedig -- és itt jövünk a javaslat gáncsolóinak második sarkalatos tévedéséhez — nem áll, absolute nem áll, ez elv az államéletre vonatkozólag sem.

Egyetlen egy iskola, egy párt állítja oda elérendő cél gyanánt, hogy az állam összes kiadásai a polgárok anyagi erejéhez mért egységes és progressiv jövedelmi adó által fedeztesenek. Ez a social-demokratia.

Minden más közgazdaságtani irányzat abból indul ki, hogy az állam működése, csak részben áll a polgárok vagyoni érdekeivel kapcsolatban s hogy ennél fogva az állami jövedelmek, a közadók egy részének kell csak a jövedelemmel együtt emelkednie. A Németországban ma do-

mináló tudományos irány (mert a francia és angol közfelfogás ezzel ellentétben áll) az emelkedés helyes arányát progressiv adókulcsban keresi; de csak a jövedelmi adóra, tehát az állam bevételeinek egyetlen egy forrását illetőleg; mert nemcsak az összes culturállamokban tényleg úgy van, de a tudomány is helyesül fogadja el azt, hogy az állami kiadások nagyobb részben oly közadókban találják fedezetüket, melyek a polgárok jövedelmével arányban egyáltalán nem emelkedhetnek. Már az ugynevezett egyenes adók egy része is ezen categoriába tartozik, (I. II. oszt. kereseti adó, hadmentességi adó) de ide tartozik mindenekfelett a fogyasztási adók és vámok egész rendszere, mert hiszen az ebből eredő állami bevételek oroszánrésze a tömeges fogyasztás tárgyát képező cikkekre (szesz, sör, dohány, só) esik.

Néhány rövid példa megvilágíthatja a helyzetet:

Angliának 1900-ban közadókból 101 millió font sterling bevétele volt.

Ebből egyenes adókra és vámokra esett nem egészen 34 millió, fogyasztási adókra és vámokra 59.5 millió, bélyeg és illetékre 7.5 millió.

A közvetett adók tehát az összes bevétel 60%-át teszik, s ez összegből szeszre, sörre és dohányra több mint 50 millió, tehát az összes adóknak mintegy fele esik.

Franciaország mintegy 3000 millió francot vesz be közadókból, s ebből az egyenes adókra 600 millió, tehát az összes bevétel 20%-a, bélyeg és illetékre 750 millió, tehát az összes bevétel 25%-a, indirect adókra 1650 millió, tehát az összes bevétel 55%-a esik.

A *Német birodalom* mintegy 2000 millió márkányi rendes szükségletéből, a posta és vasutak jövedelme 500 milliót fedez, a fennmaradó 1500 millióból bélyeg és illetékekre esik 115 millió, tehát 7.6%, vámok és fogyasztási adókra 810 millió, tehát 54%, s az egyes államok hozzájárulásaira 575 millió, tehát 38.4%, a mihez meg kell jegyeznem, hogy az egyes államok is csak kisebb részben fedezik szükségleteiket az egyenes adók jövedelméből, úgy hogy ezen 38.4% is részben fogyasztási adókban találja fedezetét.

Felesleges volna tovább folytatnom. Így van ez a többi államokban is, sőt pl. a democratia classicus hazájának az Északamerikai-Egyesült-Államoknak mondhatni egyetlen közjövödelmét a vámok képezik. Készakarva kerestem példám a legfejlettebb, legelőrehaladottabb külföld azon államaiban, melyek az általános szavazati jog alapján állanak s melyekben a tudomány modern elméletei legteljesebben hatották át a

közfelfogást s kerítették uralmukba a közéletet. Utóljára emlitem, hogy hazánkban is a fogyasztási adók, vámok és monopolumok *tiszta* jövedelme az egyenes adók hozadékának másfélszeres összegére rug.

Általános igazság, mindenütt constatálható tény tehát, hogy az állami adók nagyobb része az állampolgárookra nem vagyonuk vagy jövedelmük arányában nehezedik. Persze ezen adók az indirect adók különböző formáiban jelentkezők, azok befizetését nem az teljesíti, ki azt végeredményében viselni kénytelen; így a dolog nem oly szembeszökő, és elkerülheti a felületes szemlélő tekintetét.

Annak figyelmét azonban, ki irányt akar adni, vagy bírálatot gyakorolni az adózási rendszer kérdéseiben, nem szabad elkerülnie. Az állami egyenes adók a fogyasztási adók rendszerében találják kiegészítésüket, s az egyenes adók kulcsa bizonyos correctivumát képezi azon körülménynek, hogy a közvetett adó tulnyomó nagy részben a szegényebb néposztályok vállaira nehezedik.

Mindez homlokegyenest másként áll az egyházi adóra nézve. Az egyház közvetett adókkal nem rendelkezhetik; egyedüli adóforrását az egyenes adó képezi, s ennél fogva ennek megállapításánál az állami egyenes adók kulcsát egyszerűen nem követheti.

* * *

Ezek a szempontok vezették a conventet, midőn e legégetőbb, de legnehezebb reform megoldásának kiinduláspontjául elfogadott egy olyan javaslatot, mely számol az élet nehézségeivel, mely nem rugja ki a positiv történelmi alapot lábai alól és nem lépi át a kivihetőség határait, de azért jelentékeny lépést tesz az igazságos teherviselés felé és *meggyógyítja* a legfájóbb, legégetőbb sebeket.

Gondolja meg mindenki, a ki ismeri a szegény ember életviszonyait, mit jelent a tandíj eltörlése minden szegény családjára nézve, mit jelent az, hogy az állami adót nem fizető család minden néven nevezendő összes egyházi terhe 2 koronánál nem lehet magasabb, s hogy ehhez a némi vagyonnal bírónál csak állami adójuk 25%-a járulhat. Csekély fractája ez annak a tehernek, melyet egyházi adó és tandíj címén sok sok ezer szegény hívünk rendíthetlen hűséggel visel!

Ennek a célnak eléréseért valóban érdemes fáradni, érdemes küzdeni, érdemes szembeszállani a tullicitáltatás veszélyével is.

A tullicitálás nagyon olcsó fegyver. Nagyon könnyű, de nagyon veszélyes dolog. Hány nagy

eszmét, hány üdvös törekvést hiúsítottak már meg azok, kik, megvalósíthatatlan álmok délibáb képei felé ragadtatva, kicsinylő elégtelenséget ébresztettek a lehetőség körén belül maradó üdvös reformok iránt.

És higgyék meg azok, kik ismét ezen a lejtőn akarják tova ragadni a protestáns közvéleményt, nem bátorság kérdése ez.

Nem tehetek róla, nekem mindig mosolyt csal ajkaimra, ha valaki hősi positurákba vágja magát calamária előtt, és teljességgel nem tudok meghajolni az abban nyilvánuló bátorság előtt, hogy könnyű szívvvel tegyük kockára, nem személyünket, — hisz erre nincs alkalom — de a gondjainkra bízott közérdeket. A mai kor feladatai a bátorságnak egy nemét követelik csak mi tőlünk s ez az, hogy meggyőződésünk sugallata szerint hiven szolgáljuk a közügyet, még akkor is, ha tetszetős jelszavakkal, divatos áramlatokkal kerülünk ellentétbe; ha gáncs, kicsinylés, félreértés lesz osztályrészünk érette.

Igyekezzünk a bátorság ezen nemét gyakorolni, de ne dicsekedjünk ezzel sem. A bátorság nem dicsőség, a gyávaság szegény.

gr. Tissa István.

Irányzatok.

Törvénytervezetünk ezer meg ezer bíráló kézen megyen keresztül. Mindenki tud valami jót, hasznosat mondani, ajánlani, ha csak egy stylaris módosítás is az; élesztjük eszünket köri gyűléseken, egyházmegyén a §-ok javításán; persze, hogy mikor a száz, meg száz javított szöveg a compiler kezébe jut, egész nyugodtan írhatja be a maga véleményét, mert a sok közül bizonyosan akad, a melyik azt ajánlja. És aztán csodálkozunk, hogy a mi véleményünket sem vették figyelembe, a mienket sem stb. De ha lelkeszi körökben és egyházmegyéken meg tudnának jelölni valami határozott irányt és mellette nyilatkoznának az egyházmegyék kivétel nélkül: azt hiszem, volna hatása; azt hiszem, nem vonakodnék a convent sem, a közvéleményre támaszkodva, sőt az által kényszerítette, oly újításokat vinni keresztül egyházi törvényeinken, a melyek nélkül, szerény véleményem szerint, nincs szükségünk zsinatra, nincs szükségünk egyelőre törvényváltoztatásra.

Egyházmegyei gyűlés hatása alatt irok s, mint hivatkozás történt reám e lap április 4-iki számában, már előzetesen is élénken érdekelt a tervezetről adandó véleményünk. De hogy azzal megelégedve nem vagyok, azt bátran ki merem mondani. Megjegyzem, hogy a mit egyeseknek a törvénytervezet irányában elfoglalt állásáról elmondandó vagyok, azt nem egyházmegyénkben, hanem az általános hangulatból meritettem. Az orthodoxismus félénksége, mely törvényhozás terén, mint merev conservatismus jelentkezik, még a kisebb baj volna. Ismerve, hogy a „réginek“ „kipróbálnak“ hiva és egyedül csak ennek. Ezért egyoldalú, mert ridegen elzárkózik a haladás, a kor követelményei elől. Nagyon hivatásu embereknél, mint meggyőződés, tiszteletre méltó; de annyival veszedelmesebb, mert a régiek vé-

delme alá oly igen szeretnek huzódni az emberek s ha a tekintélyre hivatkozás elmarad, az úgy veszve van. Szerintem egyházunkban bármily téren is csak bizonyos fokig van létjogosultsága t. i. míg a régít jobb meggyőződés nem váltja fel. Ha a fejlődés törvényét egyházunkra kötelezőnek el nem ismerjük, akkor ne nevezzük magunkat reformátusoknak, mert feladtuk a főelvet, az egyház reformálásának elvét.

Nem lep meg bennünket, tudomásunkkal van, hogy egy idő óta a külföldi egyházakban mind nagyobb tért hódító, bensőbb keresztyeni életet sürgető pietismus is képviselve van nálunk. Nyoma észlelhető törvénytervezetünkben is. Az „evangyélizálás” az amerikai „revival”-ek mintájára kezd jelszová lenni, hiszen a tervezet is odaigtatja a gyülekezet jogai közé „az evangyeliomi igehirdetésről gondoskodást.” (14. §. a.) Érdekes, hogy én, ki az előbb a haladás mellett törtem pálcát, itt ellenkezőleg a régi alapoknak fenntartását vagyok kénytelen hangsúlyozni. Egyházunknak megvan évszázados fejlődésmenete, abból azt kizökkenteni, új alapokat rakni, nem egyéb lenne, mint újra kezdeni a reformációt. Félre ne értessem. A missio is pedig a belmissio is szükséges. De nem ám, mint külön szervezet. A mi zsinatpresbyteri egyházszervezetünkbe kell annak beilleszkednie s nem külön statust alkotni, ha csak újra nem akarjuk kezdeni a romboló vizslyt, mely Wichern fellépése után Németországot egy ideig pusztította.

Hogy is nevezzem a harmadik irányzatot? Világiak tulsulya egyfelől, indifferentismus az egyháziak részén és pedig éppen legvitalisabb érdekeinket képviselő testületeknél.* És ez az oka, hogy törvénytervezet egyetlen korszakalkotó javaslattal elő nem áll, epigonságra valló munka, melynek szerzői vagy nem mernek, vagy nem akarnak a kor kívánalmaival számot vetni. Különbek rendezésére vonatkozó javaslatot azzal a megindokolással, mert ez idő szerint nem kivihető s a helyett stularis utasításokat ad a konventnek, akkor hova várók ez utóbbinak határozott fellépését.

Én jó lélekkel hiszem, hogy a mi zsinat-presbyteri rendszerünk semmi csorbát nem szenved, ha demokratikus irányban fejlesztjük tovább. Az egyházközségnek hatósággá emelése semmit nem árt, mert fenti elv annyit fejez ki, hogy egyetemes egyházunk a presbyteriumoktól a zsinatig emelkedő képviselői hatóságokkal kormányoztatja magát, már pedig a kormányzói jogkör ezután sem az egyházközséget illeti meg. (17. §) A demokratikus fejlődést pedig követelik az ujszövetségi iratok, melyek szerint a presbyterek épúgy a nép által választottak (χρηνοτομίαν Act. 14, 23. v. ö. Calv. Inst. IV. 3, 15.), mint a kules hatalma is az ekléziánál van, melyet Péterre (Mt. 16. 19.), majd az apostolokra (Mt. 18. 17. Ev.), csak, mint a gyülekezet első tagjaira ruházott Krisztus (v. ö. Calv. Inst. IV. 11. 1. 6. . . . Ecclesiae datum est . . . stb.) Természetesen ugyanezt fejezi ki Ján. 20. 22. Ev. I. Kor. 5. 4. stb. És éppen ezért emeltem én szót az e Lap apr. 4-ik számában idézett gyűlésen a hivatalnak tulbecsülése ellen; hivatkoztam arra a végzetes szakadásra, mely nem régiben az amerikai egyik lutheránus zsinatot (zsinattá egyesült egyházakat) megbontotta. A mozgalom különben a porosz lutheránus separatióból hatott ide át. A buffaióiaké volt ez, kik Grabau lelkész alatt vándor-

* Erre már egy ízben elmondtuk a magunkét. Sulyt magunk adunk magunknak s nem más. Az indifferentismusnak is van ellenmérge a mi alkotmányunkban csak alkalmazni kell — választásokról . . . !

Szerk.

oltak ki és a kik közvetlen isteni tekintélyből származottnak állították a hivatalokat, elmellőzvé a calvini vocatio externat. Ezzel szemben a missouriak Dr. Waltherrel élükön, a tiszta tanra fektették a fősulyt; a hivatala úgy jelenik meg, mint a gyülekezeti jogok átruházása és az excommunicatio nem *hivatali, hanem gyülekezeti ténykedés*. Ehez képest mindazokat, a kiket a buffaióiak kizártak, felvették magok közé. A vége, mint már említettem, az lett, hogy a buffaióiak zsinata 77-ben felbomlott.

Tehát jogot a népnek. Kötelességeket jogok nélkül senki nem vállal. Nem értem ez alatt, hogy az igazgatás nála legyen, hanem, hogy onnan áradjon az ki, mint forrásból.* Ellentétben áll a demokratikus fejlődéssel minden olyan hivatal, mely nem attól a testülettől nyeri megbízatását, melynek élére állított: így az egyetemes konvent, ez a tényleg létező nagyhatalom, de a melyhez a gyülekezeteknek a szokott tanácsbírók választása útján semmi köze nincs** és ha az iskolák autonom szervezetet képeznek, felsőbb hatóságoknál saját választottaik útján nekik is képviselve kell lenni; ellentétben áll a demokratikus fejlődéssel az élethossziglani hivatal — nem érte ide természetesen a kenyérpályákat — s vele egyedül az egész vonalon történő tisztujítás egyeztethető össze; és jogfosztást képez az adózás törvény által megszabott egyöntetűvé tétele. Ezzel szemben egy legmagasabb adókulcsot megállapítani, melyen felüli adófizetéssel egy gyülekezet se terheltessék, kivéve, ha önmaga akarhatja az és hogy a fennmaradó szükségletek közálladalmi költségen fedeztessenek, — ez szükséges, elkerülhetetlenül szükséges.

És azért kívánom én egyházi törvényhozásunk terén másik irányelvül a radicalismust megjelölni a fentebb említett indifferentismus ellenében. Főuraink kétségtelenül jó akarattal vannak, csak mi ne legyünk servilisek velük szemben, hiszen ők nem érzik úgy a bajt. Irjanak fel az egyházmegyék és követeljék a korpótlékok alapján rendezett lelkészi fizetést, a 1848. XX. t.-c.-nek sokszor értelmezett alakban megvalósítását és inkább ne szóljanak egy szót se azokhoz a törvénytervezetekhez, többet fog érni. Nincs szükség zsinatra, ha ez meg nem lesz. Hogy elrontsuk 10 esztendőre ismét a dolgainkat, holott így egy-két esztendő alatt célt érhetünk?! Avagy vállalja el az állam csak iskolai kiadásaink fedezését természetesen segélyezésképpen adva azt, a helyett, hogy mint ujabban teszi, a tanítói fizetések kiegészítését is megvonja.

Egy szóval egységes szellemben kell azt a törvénytervezetet átdolgozni s úgy zsinat elé terjeszteni. És ez nem lehet más, mint alkotmányos tekintetben demokratikus s anyagi téren radicalis.

Lencs Géza,
ev. ref. lelkész.

TANÜGY.

A debreceni ev. ref. tanítóképzőintézet jövője.

A debreceni ev. ref. tanítóképzőintézet tanári kara a f. évi tavaszi egyházkerületi közgyűléshez azzal a kéressel fog fordulni, hogy a tanulók rohamos szapo-

* Így van ez a hamisítatlan reform. egyházalkotmányban éppen! E tekintetben még csak „fejlődni sem kell presbyteri rendszerünknek!” De a tömegek uralmától mentsen meg bennünket a jó Isten!

** A presbyteriumok általi választás, mint a gyülekezet jogának átruházása nem közvetlen érülködésben álló hatóságok kebelébe, sok okból kívánatos.

rodása folytán elodázhatlan szükségnek tartván a tanítóképzőintézet tovább fejlesztését: az egyházkerület a tanítóképzőintézet iránt eddig tanusított jóindulatát tovább is megtartva, a jövő iskolai évre két új taniszéket állítson fel.

Önkéntelenül is felmerül itt az a kérdés, hogy vajjon szükség van-e a tanítóképzőintézet jelenlegi kereteinek kibővítésére? Vajjon az, a ki a jövőbe lát, nem fogja-e ezt a lépést elhamarkodottnak tartani? Hogy a kérdésre alapos feleletet adhassunk, vessünk egy pillantást a magyar népoktatásügy jelenlegi állapotára.

A közoktatási kormány igazi elismerést érdemlő buzgósággal dolgozik évek hosszú sora óta a magyar nemzeti közoktatás emelése körül. Az egész vonalon egységes magyar közoktatást akar. Nagy jelentőséggel bír ez a program nálunk magyaroknál, nagyobb jelentőséggel, mint más nemzeteknél az ő nemzeti irányu közoktatásuk, mert mi abban a szerencsétlen helyzetben vagyunk, hogy a széthúzó nemzetiségek és kifelé törekvő elemekkel szemben nemzeti műveltségünk emelésével is védekezni kell. Ezt a nemzeti műveltséget pedig az állam hatalom igyekszik és hivatott első sorban biztosítani. Tehát még csak zokon sem vehetjük a közoktatási kormánytól, ha (a jelekből ítélve) törekvései végcéljául azt a merész gondolatot tűzte ki, hogy az egész tanügyet az államhatalom befolyása alá kerítse. Nem régen az „Egyetértés“ már azt az eszmét is felvetette, hogy nincs más mit tenni, minthogy az állami tisztviselők fizetése rendezéséről szóló törvényt meg kell toldani egy paragrafussal, s abban kimondani, hogy a melyik iskolafentartó fél év alatt az állami tanítók fizetéséhez hasonlóan nem gondoskodik a tanító fizetéséről, annak iskolája iránt az államosítási eljárás megindítatik.

Ilyen paragrafus betoldását képtelenségnek tartom ugyan, nem is úgy említem fel, hogy ennek keresztülvitele valószínű volna, de annyit bizonyosra veszek, hogy a közoktatási kormány számot vetett azzal, hogy a különféle jellegű összes magyarországi iskolák fentartási költségeinek kiegészítése reá vár, ezt a köteleességet teljesíteni is fogja. Ne higyjük azonban, hogy az állam is nem óhajt valamit nyerni a segély fejében! Hozzájárulásaik arányában az egyes fentartó testületek is tartanak meg valami jogot a jövőben is, de én azt hiszem, hogy az a jogkör legtöbb helyen szűk térre fog szorítkozni.

A tisztviselők fizetése rendezéséről szóló javaslat nehéz alternatíva elé fogja állítani a felekezeti iskolákat. Vagy rendezzi a felekezet tanítóinak a fizetését a kor követelményei szerint, s ez esetben lesznek továbbra is felekezeti népiskolák, vagy nem tudják saját erejükből rendezni a tanítók fizetését, s ez esetben az állam nagyobb mérvű hozzájárulását lesznek kénytelenek igénybe venni, az állam a segínyt meg is adja, de ennek nagy ára lesz, mert sok helyen az állam fogja a terhek nagyobb részét viselni, s az ilyen helyeken az állam befolyása fog tulsúlyllyal birni.

Nem a ref. iskolákkal szemben van szüksége az államnak arra, hogy a maga befolyását azokra biztosítsa, hiszen a ref. iskolák szelleme a magyar nemzeti nevelést feltétlenül biztosítja, hanem más felekezetek iskoláival szemben. Ez azonban nem változtat a dolgon.

Az itt elmondottak szorosan összefüggenek a debreceni ev. ref. tanítóképzőintézet továbbfejlesztésének kérdésével. Mert hogy biztosítékot nyerjünk arra nézve, hogy ref. iskoláinkban az állami befolyás növekedése után is református szellemű nevelés legyen: legelső te-

endünk annak a lehetővé tételére, hogy összes iskoláink szükségletét ref. tanítóképzőintézetünk lássa el. Már pedig ez irányban még sok a kívánni való, mert a debreceni ref. tanítóképzőintézet még a legutóbbi év folyamán is több egyház kérésének nem tudott eleget tenni, mikor intézetünktől tanítót kértek. Tehát a továbbfejlesztést már ez is szükségessé teszi.

De még másik oldala is van a kérdésnek. Én hiszem, hogy a debreceni ref. tanítóképzőintézetből kikerült tanítók még akkor is református szellemben fogják nevelni a gyermekeket, ha fizetésüket részben, vagy mint állami tanítók egészen az államtól fogják kapni. S azt hiszem, hogy sokan osztják azon véleményemet, hogy még akkor sem fog kárba veszni az egyházkerületnek a tanítóképzőintézet továbbfejlesztésére hozott áldozata, ha több tanítót fog kibocsátani a debreceni tanítóképzőintézet, mint a mennyire egyházkerületünk egyházainak szüksége van, mert bármilyen jellegű iskolánál nyer alkalmazást a mi tanítóképzőintézetünkből kikerült tanító: bizonyára magyar nemzeti irányu és protestáns szellemű népoktatás lesz az, a melynek felvirágoztatásán munkálkodni fog.

Tehát a protestáns szellem terjedésének nevelünk harcosokat, ha az állami és más jellegű iskoláknak is tudunk esetleg később nevelni tanítókat. Éppen ezért elhibázottnak tartanám a debreceni ev. ref. tanítóképzőintézet tovább fejlesztése ellen esetleg felhozható azon ellenvetést, hogy mi nem tartozunk felekezeti pénzen az állam számára tanítókat képezni.

Mi az összes tanítókat a magyar nemzeti művelődés és a protestáns szellem számára képezzük!

Barcsa János.

A kolozsvári tanári kör felterjesztése a gyakorlati tanárképzés ügyében.

(Dr. Schneller István egy. tanár javaslatai alapján.)

Nagyméltóságú miniszter ur!

Kegyelmes urunk!

Közoktatásunk állapotát csak úgy lehet állandóan tökéletesíteni, ha minden közoktatási rendszer igazi alapja: a tanárság, feladata végzésére mindig fokozottabban alkalmas. A hiányok orvoslásának a baj forrásánál való keresése a természetes útja, csak gyökeres változástól remélhetünk kedvező és állandó eredményt. A középfokú oktatásban a tanárok előkészültségének mai mértéke, az előkészülés mai módja a baj kiindulása: talán nem is használja fel mindenki teljesen a rendelkezésére álló időt és eszközöket, — az azonban kétségtelen, hogy a megállapított és megszokott módon való előkészülés általában nem elég arra, hogy tanári munkáját már kezdetben is tőle telhetően a legjobban végezze mindenki.

Tudva nagyméltóságodról, hogy szívesen fogad minden véleményt és kezdeményezést, melytől a közoktatás fejlődése remélhető, az orsz. közepisk. tanáregyesület kolozsvári köre e felterjesztésében tisztelettel előadja azokat a javaslatokat, melyeknek teljesülésétől a magyar tanárképzés teljessé válását, az ezt illető mai panaszok megszűnését s közoktatásunk újabb fellendülését bizton reményli.

A tanárképzés természetszerűen s az arról szóló összes rendelkezések szerint is két részre oszlik: elméleti (tudományos) tekintetben az egyetem végzi, — gyakorlati része a tanárképző-intézet hivatása. Magát a szervezetet tekintve nem lehet szavunk az elméleti

előkészülés ellen, de ha az egyes esetekre nem nézünk is, már a szervezetben is hiányos a gyakorlati előkészítés. Az egyetemen kapcsolatos tanárképző intézet gyakorlatai szaktárgyak dolgában is sokat használhatnak a leendő tanárnak, a paedagogiai seminariumban éppen nagy mértékben lehet szaktárgyainak kezelésére vonatkozó utmutatások részesévé, — de egyik helyen sem nyerhet alkalmat arra, hogy gyakorlati kérdésekben határozott példákra támaszkodva elmélkedhessen. Pedig a tudományos előkészülés közben szerzett ismeretek s az ezekben rejlő szellem értékesítése módján nem elég elvontan gondolkozni, szükség van arra, hogy az így felmerülő módozatok helyes, vagy nehéz, vagy éppen lehetetlen voltáról munkája igazi megkezdése előtt lehetőleg meg is győződjék. E célból alkalmat kell nyernie arra, hogy a felelősséggel sulyosított, önálló munkába állás előtt tapasztalt, kiváló tanárok munkáját szemlélje, azon elmélkedjék, a példák és saját felfogása alapján a tanításban kísérletet tegyen s az iskola életébe így lassanként behatolva tapasztalás segítségével állapítsa meg elméleti alapról kiinduló eljárási módját. Más szóval: meg kell így gátolni azt, hogy elméleti előkészüléseket alig befejezett, tapasztalattal egyáltalában nem bíró kezdők önállókként álljanak a közoktatás szolgálatába. A mai szervezet szerint az esetek óriási többségében ez történik. Tanárvizsgálati szabályzatunk szerint csak egy évi tanári működés után lehet ugyan paedagogiai vizsgálatra állaniok a jelölteknek, de azok ez év alatt teljes mértékben viselik a tanári terheket. Éppen tanári munkájuk lelkiismeretes végzése miatt nem is lehet idejök vizsgálatra készülniök s így az első, annyi tekintetben döntő hatású esztendő e kétféle köteletség összeütközése miatt állandó kapkodás és kétség között telik el a nélkül, hogy igazi célját csak meg is közelítené. Az alapos tanítómunkára szoktatás helyett így felületes, megalkuvásra könnyen hajlandó tanárokat nevel.

A gyakorlati előkészítés szükséges voltára nézve nincsen különbség ama vélemények között, melyek a magyar tanárképzés történetében egymást követik. A szaktudományokkal foglalkozás egyszersmind a közlésre is alkalmassá tehet egyeseket, de az ilyenek száma oly bizonytalan, hogy arra rendszert alapítani nem lehet. Olyan rendszabályokat kell keresni, melyek minden jelöltre alkalmazhatók legyenek s olyan módon kell a tanárnevelés gyakorlati részéről gondoskodni, hogy arra kötelezni lehessen minden egyes tanárjelöltet. Legelső kellek, hogy ilyen előkészítésben mindenki részesüljön. Az ebből kiinduló rendezésnek figyelembe kell vennie azokat a nézeteket, melyek e kérdés elég bő irodalmában nálunk felmerültek, melyekből gyakorlati és elméleti felfogású férfiak véleménye tűnik ki; számolnia kell azokkal a tanulságokkal, melyeket más országok tettek a tanárképzés terén s úgy kell az új rendezésnek megtörténnie, hogy eleget téve a jelöltek méltányos érdekeinek s egyúttal a közoktatás követelményeinek is, igyekezzék már eleve elkerülni azokat a nem kívánt eredményeket, melyek a gyakorlati tanárképzés rendszerezését néhol követték. A tanárképzés a tanári személyiségek kifejlődését tartozik előmozdítani, mert a tanár faladata növendékeivel szemben ugyanez; azért olyan szervezetbe kell a fiatal jelöltet beilleszteni, a mely szabad teret enged e tekintetben.

Nagyon fontos, hogy a gyakorlás, a bevezetés olyan intézetben történjék, a melyhez egészen hasonlóan kezd majd a jelölt az önálló munkát. Itt látja maga előtt a leküzdeni való nehézségeket, itt azt

a módot is, melyen a tanítást olyan körülmények között mások végzik; olyan gyermekekkel ismerkedik meg, a melyekkel majd dolga lesz s bele jut fokonyként hivatása minden részletébe.

Ez elvek alapján öhajjtjuk

1. a gyakorlati tanárképzés országos szervezését a különböző középiskolák felhasználásával olyan módon, hogy az ilyen középiskolai seminariumokban a szakvizsgálatot tevő összes tanárjelölteket el lehessen helyezni s egy-egy intézetben egy szakcsoportra készült jelöltek legyenek az igazgató és az illető szakcsoport képviselő 2 szaktanár vezetése alatt.

1. Az országos szervezést az összes tanárjelöltek elhelyezése teszi szükségessé, ezek száma miatt lehetetlen csak egy-két intézetre bízni a gyakorlati tanárképzés munkáját. A 30 év óta működő budapesti gyakorló-gymnasium azért nem elég kezdettől fogva e munkára, mert egy iskola nem fogadhat be sok jelöltet. A hivatalos kimutatások szerint egy évben 160—170 jelölt teszi le szakvizsgálatot, ennyit kell elhelyezni. Az iskola érdekében 10—12 jelöltnél többet nem bocsáthatván egy intézetbe, a budapesti gyakorló gymnasiumon kívül még legalább 14 középiskolát kellene kijelölni. E gymnasiumi gyakorlatok szervezése csak egy általános szabályzat megállapításából s tanárok kiválasztásából áll voltaképpen. A költség évi 161—162000 koronánál nem lenne több s ennyiből az összes jelöltek szükséges ösztöndíja, meg a vezető igazgatók és tanárok tiszteletdíja is kitelne.

E pontban az a lényeges mozzanat, a mely mai viszonyainktól annyira eltér, hogy rendes, mondhatnánk közönséges középiskolákra kívánja bízni a gyakorlati tanárképzést. Igazolását és szükséges voltát nem kívánjuk ismételni, de hivatkozunk arra, hogy az 1870. május 3-án kiadott tanárképzési szabályzat is ilyen iskolákba („a pestbudai középtanodákba“) rendelte a jelölteket, ez a kívánság hangzik a tanárok köréből, azóta sokszor ismételt s az „Orsz. Középisk. Tanár-egyesület“ 1891-ben volt XXV. közgyűlése e tárgyban azt az öhajjtást fejezte ki, hogy „A gyakorlati év, különösen a paedagogiai belátás, tapintat és ügyesség elsajátításának szempontjából, szervezendő egyes jelesebb gymnasiumainkban“. Ez a gondolat több ízben jutott kifejezésre a kolozsvári körben mely ezt most nagyméltóságod figyelmébe ajánlja.

2. Csak a szakvizsgálatát végzett jelöltnek lehessen gyakorláshoz kezdenie, mert a tanárképzés alapja az egészen alapos előkészülés a szaktárgyakban s a ki még e tekintetben nem tett eleget, az előkészülés második ágához mindkettő veszélyeztetése nélkül nem kezdhet.

3. Azért szükséges, hogy egy-egy intézetben ne több, hanem csak egy szakcsoportra (p. o. latin-görög vagy menyiségtan-term.-tan) készült jelöltek legyenek, mert a tanárképzéssel megbízott iskola kiválasztásában a szaktanár a legfontosabb tényező s egyes iskoláknak valóságos hagyományok fejlődött ki egyes szakokban. Két szaktanár a jelöltek megosztása céljából szükséges, meg azért, hogy a vezető mellett másik szaktanárt is lásson a jelölt. Ennek fontosságát az említett 1870. évi szabályzat is kiemeli (82. §. b.). Az természetes, hogy csak olyan intézetet lehet e feladattal megbízni, melynek megfelelő igazgatója van, a ki esetleg nemcsak az általános paed. és didaktikai vezetést végezné, hanem maga is szerepelhetne szaktanárként.

Éppen mert így a gyakorlati tanárképzés teljesen a vezető igazgatók és szaktanárok személyén alapul,

nem lehet helyhez kötni, hanem azt az iskolát és addig kell ezzel megbizni, a melyiken s a meddig e személyi feltételek megvannak. Ezért a megbízás csak meghatározott időre szólhat. Nem lehet a gyakorlati tanárképzésben az iskolák között jelleg szerint sem különbséget tenni. Az alkalmas szakembert ott kell felhasználni, a hol működik, tehát e feltétellel óhajtjuk, hogy

II. a gyakorlati év ne csak állami, hanem felekezeti középiskolákon is szerveztessék, és pedig vagy úgy, hogy az állam kormánya jelöli meg a felekezeti főhatósággal egyetértve a helyet s a szakembereket, vagy úgy, hogy a felekezeti főhatóság állapítja meg a helyet s a működő tanerőket a kormány jóváhagyásának feltétele mellett.

Felekezeti, illetőleg általában nem állami középiskoláknak a gyakorlati tanárképzéssel való megbízását sem törvény, sem egyéb rendelkezés nem akadályozza. Az 1883. XXX. t.-c. 61. §. 3. pontja a gyakorlati évet nem köti semmilyen jellegű középiskolához, sőt általában iskolához sem. Ugyanazon §. 2. pontja még az elméleti előkészítésbe is beszámítja az egyetemen és müegyetemen kívül más, tehát akár felekezeti felsőbb iskolán végzett tanulmányokat. E rendelkezések elvi alapját nyíltan feltünteti Trefort miniszternek e javaslat tárgyalásakor tett fontos nyilatkozata, hogy az állam a tanárképzést mindenkire bizza s tanárképző intézet állítását mindenkinek megengedi, sőt annyira ment, hogy a tanárképzés ügyét sem kívánta a két áll. egyetemmel kapcsolatos vizsgáló-bizottságokra szorítani. A Pannon-halmán levő rendi tanárképzőt az állam már 1866-ban elismerte s elméleti előkészítés dolgában a theologiai intézeteket is a tanárképzés részesévé tette Trefort miniszter 1888. évi 23.728. sz. leirata. Sem az elv, sem a gyakorlat nem szól tehát a szervezés javasoltuk módja ellen, melyre nem egy alkalommal céloztak már a kérdéssel szaklapokban foglalkozók (p. o. Orsz. K. Tanáregy. Közlöny XVII. évf. 382.) s a mely mód ellen senki sem emelt kifogást.

Ha az elv és gyakorlat az elméleti és gyakorlati tanárképzés terén jogot enged a felekezeteknek, ezek középiskoláink számaránya ezt a jogot kétségtelemmé, meg nem adását lehetetlenné teszi. A felekezeti középiskolák (gymn. + reálisk.) az összes középiskoláknak 64.53%-a, az államiak csak 31.20%. Maga e tény indokolja a felekezeti középiskolák bevonását; ezen kívül közoktatásunk története e nagy szolgálatot tett intézetek méltánylását, a helyes nemzeti művelődési politika pedig ezek állandó emelését, a közoktatás minden ágában való felhasználását kívánja. Minden iskola a nagy, nemzeti eszme szolgálatában tartozik állani; az állam érdeke, hogy őket e szolgálatra teljesen felhasználja. A tanárképzés munkájában ezek segítsége nem mellőzhető, az iskolák emelése, a tanárképzés fejlődése ezt nem engedi.

Semmiképpen sem változnék meg az állam viszonya és a felekezeti középiskolákra való mai befolyása, mert a gyakorlati tanárképzés e módozatának ez a részese kéje nem egyéb, mint az érvényben levő 1883. XXX. t.-c. 61. §. 3. p. rendszeres megvalósítása.

(Folyt. köv.)

Kolozsvárt, 1903. február 28.

Dr. Imre Sándor,
titkár.

Kovács Desső,
ügyv. alelnök.

Az országos református tanáregyesület választmányi gyűlése.

Az országos református tanáregyesület f. hó 18-án Debrecenben **Dóczy Imre** elnöklete alatt gyűlést tar-

tott. A választmányi tagok távolról is szép számmal jöttek össze. Így dr. **Antal Géza** alelnök Pápáról, dr. **Vida Károly** Csurgóról, dr. **Kovács Gábor** Miskolcra, dr. **Mitrovics Gyula** Sárospatakról, **Szabó István** Halastól, **Fogarasi Béla** Nagyenyedről, **Nagy Sándor** Zilahról, **Borsos Benő** Szatmárról, **Dobay Sándor** Máramaroszigetről, **Faragó Bálint** Mezőtúrról. A debreceni tagok teljes számmal jelentek meg s kívülök még sokan az érdeklődő kartársak közül.

Dóczy Imre elnök melegen üdvözlölvén a tagokat, röviden jelezte a gyűlés fontos tárgyait. Ezután **S. Szabó József** főjegyző tett jelentést a választmány megalakításáról, szabályszerű összehívásáról; két derek választmányi tagnak, névszerint dr. **Pallagi Gyulának** és **Péter Károlynak** korai gyászos elhunytáról s a központi igazgatóságnak haláluk felett kifejezett részvétéről. Majd a **fizetési fokozatok megszüntetése** tárgyában a kerületekhez és a konventhez beadott kérvények sorsáról tett jelentést. A választmány erre azt határozta, hogy a kerületek és a konvent részéről teendő további lépéseket ez ügyben bizalommal elvárja, meg lévén győződve a felől, hogy a fizetési fokozatok fenntartása most már lehetetlenné vált.

Az egyesület **tagjainak** szaporodásáról örvendős adatokat terjesztett a választmány elé a főjegyző. Ezek szerint a mult közgyűlés óta belépett az egyesületbe 2 alapító, 19 rendes, 1 pártoló, összesen 22 tag. Kilépett 3, elhalt 3. Van jelenleg az egyesületnek 6 tiszteletbeli, 25 alapító, 26 pártoló, 374 rendes, összesen 431 tagja.

Sinka Sándor központi alelnök a **konventi rendtartás revíziójáról** tartott előadást, melyet a választmány az egyesület évkönyvében rendelt közzétenni, s egyuttal figyelembe vétel végett fölterjeszti azt az egyetemes tanügyi bizottsághoz annak a nyilatkozatásával, hogy a rendtartásnak revízióját a választmány mulhatatlanul szükségesnek tartja.

Hosszabb vita fűződött a főjegyzőnek a **zsinat memorandum sorsáról** tett előterjesztéséhez. A végén a választmány kimondta, hogy, mivel különösen a tanári képviselőt tárgyában tett kérelmünket és indítványainkat a zsinatelőkészítő bizottság mellőzte, újabb felterjesztést intéz a konventhez.

Hasonlóképpen nagyobb eszmecserére adott alkalmat a főjegyző előadása az **állami új fizetési törvényjavaslatról** tekintettel a felekezeti tanárookra. A főjegyző munkálatát a választmány a református tanárság megnyugtató végett közzétetni rendelte. Egyben **elismerését** fejezte ki, korrekt eljárása miatt, az országos középiskolai tanáregyesület igazgatóságának. Az előadás kapcsán kimondta továbbá, hogy az állami fizetési törvényjavaslatban erkölcsi sérelmet nem lát a református tanárságra nézve, hanem lát hátrányt a minnek megszüntetése végett **kérvényt intéz az országgyűléshez**, s külön felhívja a hátrányos intézkedésre egyes képviselők figyelmét.

A **tanári fizetéseknek** az államiakéval egyenlő színvonalra emelése érdekében a mezőtúri, sepsiszentgyörgyi főgymn. tanárkar és Lic. Rácz Kálmán r. tag adtak be indítványokat. Maga a központi igazgatóság is foglalkozott már ezzel a kérdéssel, kimondván, hogy a református tanárság fizetéséhez korszerű rendezését szükségesnek tartja, de addig, míg az állam ide vonatkozó javaslatra törvényerőre nem emelkedik, nem látja eljöttnek az időt a mozgalom megindítására, nehogy idő előtt izgassa fizetésrendezéssel a közvéleményt. Nem akar elharmarkodva, hanem tapintatosan és körültekintően eljárni. Az

igazgatóság álláspontját a választmány is magáévá tette, de már elrendelte, hogy ebben az ügyben az elnökség az egyes tanarkarokat kérje föl véleménynyilvánításra és arra, hogy a megindítandó mozgalom érdekeiben tanintézeikre vonatkozólag tegyenek 25—30 évvel előre számításokat, hogy azok alapján az évi átlagos szükséglet, az államsegély minémű mértékének igénybevétele végett, megállapítható legyen. Megbízta továbbá a választmány az igazgatóságot, hogy ha az állami fizetési javaslat a közgyűlésig törvénynyé válik, az esetben a tanárok fizetésügyét okvetlenül vegye föl a közgyűlés tárgysorozatába.

A tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület tanári értekezletének átirata alapján foglalkozott a választmány az 1894. évi XXVII-ik t.-cikkkel is egyértelműleg kinyilvánítván, hogy a *nyugdíjtörvény revisióját* óhajlja és egy előadás kapcsán a közgyűlésen e kérdést behatóan kívánja tárgyalni.

Hasonlóképpen a közgyűlés egyik tárgyul tüzte ki az országos középisk. tanáregyesület Kolozsvári körének átirata alapján a *tanárképzés kívánatos rendezéséről* leendő előadást.

Elfogadta a központi igazgatóság azon javaslatát, mely szerint *ezentul közgyűlésen előadott szakszerű értekezések és felolvasások*, a mennyiben az évkönyvben közzétételnek, nyomtatott ivenként ciceró betűs szedéssel 25, garmond betűs szedéssel 32 koronával díjaztassanak.

Legvégül *Fogarasi Béla*, nagyenyedi igazgató-tanár tájékoztatta a választmányt a közgyűlésnek a nagyenyedi tanárok által már összeállított *programjáról*, melyből egy rendkívül tanuságos és sok élvezettel egybekötött közgyűlés képe tűnik elő. A tervezett kirándulásokról egy tájékoztató füzetet adnak majd ki a nagyenyediek, mely annakidején a közgyűlés meghívójával és programjával minden tagnak megküldetik.

— S.

KÖZÉLETÜNK.

Az egyházi törvénytervezetről.

(Folytatás Alsószaboles.)

Egyházmegyénk a törvénytervezet 6-ik részét főbb irányelveiben helyesléssel fogadja, a lelkészválasztást illetőleg azonban a szabad választási jognak az egyházak osztályozása és lelkészek minősítése alapján történő oly mérvű korlátozását, mint a tervezet ajánlja, az egyházi közérdek által igazoltnak nem tekintheti s pusztán a lelkészi pályára készülő tanuló ifjuság szorgalmának élesztése szempontjából kívánja fenntartani és törvénybe iktatni azon kisebb mérvű korlátozást, hogy az egyházak a lelkészi javadalom értéke szerint két osztályba soroztassanak és ennek megfelelőleg a lelkészek képesítési vizsgálataik és gyakorlati éveik alapján választhatóságuk tekintetében két fokozaton minősítsenek.

II. osztályu egyházak legyenek azok, melyekben a lelkészi javadalom 3000 koronáig terjed I. osztályuak pedig, melyek a 3000 koronát meghaladják s a lelkészek minősítésénél a képesítési vizsgálatok eredménye tekintetében ez a két fokozat állapítandó meg: *képesített és kitüntetéssel képesített*; e két fokozatnak megfelelőleg aztán II. osztályu egyházba a képesítettek a második vizsgától számított egy szolgálati

év után, a kitüntetéssel képesítettek pedig a vizsga letétele után azonnal, I. osztályu egyházba a képesítettek a 2-ik vizsgától számított négy évi, a kitüntetéssel képesítettek pedig 2 évi szolgálat után minősíttessenek.

A theologiai tanárok hasonlóképpen minősítendőek képesítési osztályzatuk és tanári éveik alapján, ugy szintén a középiskolai és tanítóképzési lelkészjellegű tanárok, ha az íghirdetésben részt vesznek, akár ifjusági, akár gyülekezeti rendes istenitisztelet alkalmával.

A D. alatti §-ok, melyek a meghívás utáni lelkészválasztásról rendelkeznek, ezen új szervezetőkben sem felelnek meg a célnak: amennyiben a meghívás utáni választás így sem eszközölheti az érdem jutalmazását és a lelkészi szolgálat nivóján éppen semmit, vagy csak elenyészően keveset lendíthet. Célnak megfelelő a törvény úgy lesz, ha nagyobb egyházakban az egyházközségi közgyűlés, kisebb egyházakban pedig az egész választóközönség a meghívás utáni választás kimondásával együttesen megjelöli a meghívandó lelkész személyét is. Az egyházmegyei küldöttek jelenlétében aztán csak ezen jelölt végleges megválasztásáról lehet szó, a midőn 10 választó egyháztag kérésére ellenpróba teendő, hogy t. i. mennyien vannak, akik nem akarják a jelöltnek meghívás utáni alkalmaztatását; és ha az összes választók $\frac{1}{3}$ -a a nemmel szavaz, ez esetben a meghívás utáni választás eredménytelen lévén, beáll a pályázat utáni választás kötelezettsége; ha pedig ellenpróba nem kértett, vagy a nemmel szavazók legalább egygyel nem haladták meg az összes választók harmadrészét, a meghívás utáni választás egyhangunak, vagy szótöbbséggel eredményesnek mondatik ki.

A pályázat utján történő választásnál éppen a választás tisztaságának lehetőleg óvása céljából a 220. §-ba a „szolgálati helyen történő meghallgatás“ helyett ajánlatosabb fölvenni, hogy a pályázók közül legtöbbet, hatot a választó egyházközség próbaszónoklat tartására hívhasson meg s az erre kijelölés jogát a presbyterium gyakorolja; természetesen így a törvényben ki kellene mondani azt is, hogy a jelöltek a választó egyházban csak azon egy alkalommal jelenhetvén meg, ott 24 óránál több időt nem tölthetnek. Az egyháztanács által történő ezen jelölés mellett a megfelelő minősítéssel bíró pályázók mind szavazás alá bocsájthatók, illetve választhatók.

A 225. §-ban a választók személyazonosságának ellenőrzésére az egyházgondnok mellé nem egy, hanem két presbyter veendő és pedig annyivalinkább, mert a 234. §. szerint a választási jegyzőkönyv az egyház gondnokán kívül két presbyter által irandó alá.

A 229. §-ban egy-egy bizalmi férfi helyett 2—2 bizalmi férfi teendő.

A 245. §-ban a próbaszónoklat feleslegessé teszi a pályázó lelkészt fölkereső választók megvendégeléséről, vagy megvendégeltetéséről szóló kifejezést.

A segédlelkészeknek fokozottabb szükség alapján kontemplált elhelyezése sok esetben üdvösnek bizonyulhatna, de egészben véve végrehajthatóság tekintetében aggodalomra ad okot a törvénynek ezen rendelkezése, különösen azért, mert a lelkészeket, kik többnyire maguk adják a segédlelkészi fizetést, vagy legalább ahhoz lényegesen hozzájárulnak, teljesen megfosztja a rendelkezés jogától.

Egyházmegyénk a felsőbb egyházi hatóságok költségeinek fedezésére szükséges adónak az egyes egyházközségekre leendő kivetésénél nem a *népesség ará-*

nyát (286. §.) hanem az egyháztagnak összesége által fizetett *állami egyenes adó összegét* találja helyes alapnak: mert nagyobb népességgel nagyobb vagyoni erő, nagyobb teherviselési képesség nem feltétlen következés szerint jár, míg az állami egyenes adó nagysága a nagyobb vagyoni erő kifejezője.

Az adókievetésnél alapul az állami egyenes adók összegét, kulcsul az állami egyenes adók bizonyos százalékát, minden skála nélkül igazságosan keresztülvive fent és alant; a lerovás módjaul a készpénz fizetést ajánljuk és pedig kötelezően minden egyházra nézve kimondani. Az egyháziadó személyi természetének megóvása végett azonban bizonyos mérsékelt személyi adó megállapítását is feltétlenül szükségesnek tartjuk. (287. §.)

Nem tartjuk helyesnek azt, hogy a tervezet a jövő év költségvetésének elkészítését már az előző év első negyedében követeli; mert ily korán még körülbelül realis költségvetést sem lehet készíteni. Helyesebb lenne kimondani, hogy a költségvetés oly időben készíttessék, hogy az őszi egyházmegyei gyűlésen elbíráható legyen. (291. §.)

A 296. §. c) pontja megtoldandó azzal, hogy az ingatlan külbirtok után az adózó fél illetékességi egyházában a különben kiróható adó 75%-ra vetendő ki.

A 298. §-ban az „állami hozzájárulás“ igénylésének alapját, vagyis az 1848. XX. t.-cikket kifejezetten ohajtjuk törvénybe iktatni.

A tandíj eltörlése általánosan minden egyházra nézve kötelezőképpen kimondandó. Így megszűnnék a sok gyermekű szegények tulterheltségének egyik része és az a fonákság, mely a kötelező iskolázás és e mellett mégis tandíj fizetésre kötelezés miatt, eddig sok helyen megvolt. A tandíj eltörlése folytán előállt fedezeti hiány egyházi adóból fedezendő.

Az egyetemes adózási alap segélyét igénybe venni akaró egyházakra nézve nem a tervezetben foglalt s az arányos teherviselés elvének meg nem felelő s a fordított fokozatosság visszás elvére alapított adózási rendszer teendő kötelezővé, hanem 2 korona személyi adó mellett az állami egyenes adó 15%-ának fizetése. Ebből 10% képezné a szoroson vett egyházi szükségletet. 5% az iskolai szükségletek fedezetét. Az állam is 5%-ban állapította meg az iskolai pótdót.

310. §. Minden egyházi adó október elsejével válik esedékessé.

Nem felel meg a közös teherviselés elvének a 315. §. ama rendelkezése, mely a közalaphoz való hozzájárulást csak a családfőre nézve teszi kötelezővé. Sok esetben a közös háztartásban a családfő mellett vannak olyan családtagok, a kik a családfőnél nagyobb vagyoni erővel s ennél fogva teherviselési képességgel bírnak. Ebben a §-ban tehát: „minden családfő“ helyett „minden adóköteles egyháztagnak“ teendő.

316. 317. §. Feleslegesnek tartjuk, hogy a közalapi járulék egyénekenkénti összegének megállapítására külön bevallással egybekötött eljárás és osztályba-sorozás állapíttassék meg. Leghelyesebb a közalapi járulék minden egyháztagra nézve olyatén megállapítása, hogy 20 fillér személyi járulék mellett ezen a címen minden egyháztagra állami egyenes adójának 1 1/2%-a vettessék ki.

A köznevelési és közoktatási szervezet az alkotmányi fejezetbe állítandó be főként annak jelzésére, hogy az iskolák mindenestől az egyház testéhez tartoznak. (3. §.)

469. §. Iskolafenntartási alap létesítésének kötelező

kimondása törlendő, egyfelől, mert iskoláinkat sem tudjuk fenntartani, nemhogy külön alapot létesíthessünk, különben is ott van az egyházfenntartási alap, ha valamely gyülekezetnek félreterhető pénze van; de megállamosítás esetén az iskolafenntartási alapot az állam úgy is vinné!

470. §. A tanítók részére szedendő mindennemű tandíj, s szolgálmány törlendő.

471. §. Az iskolák átadásakor szerződésileg biztosítandó: a) az épületek fenntartása, b) a vallásitanító fizetése az átvevő terhet képezi; c) az egyház az átadott épületeket a hasznos beruházások megtérítése mellett bármikor szabadon visszaveheti s iskolát újból állíthat.

473. §. Az óvónő fizetése az államinál kevesebb nem lehet.

475. §. A tanítók részére szolgálati pragmatika állapítandó meg. Ezt és a tantervet az egész országra kötelezően a konvent állapítsa meg, egyéb fegyelmi és rendtartási szabályok, ugyszintén a tankönyvek kérdése az egyházkerületre bizassék.

479. §. Tankötelesek anyakönyvet minden iskolaszék köteles vezetni, illetve vezetetni.

483. §-ból törlendő, hogy a képezdét nem végzett egyének is boesáthatók volnának tanítóképesítő vizsgára. Pótlendő: „a képesítés módját egyetemes kötelező erővel a konvent állapítja meg.“

486. §. A tanítók kötelességei közül végül törlendő: a lelkész iránt tisztelettel viseltetés kötelezettsége: mert ez nem törvénybe való s az egymás iránti tisztelet kölcsönös köteleesség, különben is arról van már intézkedés, hogy a lelkész, mint hatóság iránt, illetve törvényes rendelkezéseivel szemben engedelmességgel tartoznak.

489. §. A rendes tanítókról szóló szakasz után iktatandó: „A ref. egyház által akár saját iskoláiban, akár más jellegű népiskolákban alkalmazott s működő ének- és vallás-tanítók a mennyiben az 1868. XXXVIII. t. c. §-a szerint az ének és vallás a népiskolában kötelezett oktatási tárgy, — az esetben, ha az ily alkalmazottak népiskolai oklevéllel bírnak s nem lelkészek, — rendes tanítóknak tekintetnek s az orsz. tanítói nyugdíjintézetnek jogosított s kötelezett tagjai, s utánok az alkalmazó egyházi hatóság a törvényes nyugdíjintézeti járulékot fizetni köteles.“

490. §. Ideiglenes tanító alkalmazása nemcsak okleveles egyén hiányában történhetik, azért az *okleveles* kifejezés helyett: *rendes* teendő s e szerint alakítandók át a vonatkozó szakaszok.

493. §. A tanító választás részletes módozatait egyöntetűen a konvent állapítja meg.

459. §. Az elhalt tanító özvegye és árvái ne a fizetés egy részét kapják, a mely kifejezés igen ruganyos, hanem a tanító halálától számítva, bármikor történjék is az, fél évig a teljes fizetést és lakpénzt, vagy a lakás felét.

497. §. a) Az elemi iskolai rendes tanítók fizetése az állami iskolai tanítókéval egyenlő összegben állapítatik meg, mit, ha az iskolafenntartó teljesíteni nem tudna, felsőbb egyházi hatóságainak engedélye mellett az 1848. XX. t.-c. alapján az állami hozzájárulást veszi igénybe. Ugyan így szövegezendő minden más tanügyi alkalmazott fizetéséről szóló szakasz.

Ugyane paragrafusnak a fizetés alkatrészeiről szóló részében kimondandó, hogy a *földfizetés* a helyi hasznosbér értéknek megfelelően értékelendő, úgy az is, hogy tanítók fizetése csak készpénz, földjavadalmas és lakás vagy lakpénz lehet, minden egyéb járandóság

naturale, szolgálmány stb. törlendő illetve készpénzre változtatandó s a díjlevelek is bizonyos határidőn belül e szerint ujja-alakítandók.

516. és 559. §-nál megkülönböztetendő az egyházkerületi, népiskolai és közép és főiskolai tanügyi bizottság.

526. §-nál A tanároknak csak közigazgatási ügyeiben állapítja meg az egyházmegye elsőfoku illetékességét, kiterjesztendő fegyelmi ügyekre is. Ha a tanítók, lelkészek fegyelmi ügyeiben az egyházmegye bírósága elsőfoku hatóság, nem lehet az sértő a tanároknak sem. Különben is az egyházmegyei közgyűlésnek is integrans részét képezi a tanári képviselő. Ha az egyházmegye ügyeinek intézésére befolyási joga van, ismerje el az egyházmegyét fegyelmi felettesének is. Így módosulna akkor az 556. §. is.

547. §. A gymnasiumi tantervet a konvent állapítja meg.

Egyházmegyénk az egyházi törvényjavaslat „Törvénykezés” című részét általánosságban elfogadandónak tartja, részleteiben azonban módosítani, illetve kiegészíteni óhajtja azt a következőképpen:

1-szor. A fegyelmi esetekről szóló 358. §. A 2-ik pontja egészítessék ki azzal, hogy „fegyelmi vétséget képez a tanár és tanító azon ténye is, ha házasságkötése alkalmával más felekezett javára reversalist ad”.

2-szor. A 359. §-ban foglalt fegyelmi büntetések közzé a pénzbüntetés is vétségek fel.

3-szor ugyanezen törvényszakasz e) pontjában a választás jogától való megfosztás legnagyobb időtartama ne 5 évben, mint a javaslat mondja, hanem 6 évben állapítsák meg.

4-szer. A 374. §. utolsó pontja, mely szerint a bírósági tagok elleni érdekeltégi kifogás felett az elnökség döntene azon esetben, ha a nem érdekelt bírói tagok nem volnának határozatképes számmal jelen, töröltessék.

5-szor. A bizonyítás felvételéről és kiegészítéséről szóló 409. és 412. §§. akként módosítsanak, hogy a bizonyítás felvétele vagy kiegészítése tárgyában a felek által előterjesztett indítványok felett mindjárt maga a bíróság döntsön, ne pedig első sorban a tárgyalást vezető elnök, mint a javaslat tartja.

6-szor. A perújításról intézkedő III-ik fejezet elibe egy új fejezet vétségek fel, mely az igazolást mint egyik perorvoslatot szabályozza, annak eseteit is feltélesen megállapítsa.

r-s.

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytisztelétü szerkesztő ur !*

Ugy látom, F. Varga Lajos lelkészársam sehogyszem tud megbarátkozni azon gondolattal, hogy ott, a hol ő vagyon, laptudósító más is lehet; mert, noha *tudta*, hogy az egyházmegyei közgyűlésről szóló tudósítást, mint azt már több évek óta teszem, ez alkalommal is be fogom küldeni, szükségesnek látta a közbelépést az átal, hogy egyházmegyénknek a konventi tervezetre vonatkozó, jegyzeteimbe az ő általa *sajátkezűleg beírt* lényegtelen változtatással elfogadott, e lapokban már régideje közölt s egyházmegyénk 1901. november hó

* Az, a miről itt szó van, inkább a debreceni egyházmegyei jegyzőkönyv-hitelesítő bizottságára tartozik ugyan, mint a nagyközönségre. — de, mert a F. V. L. barátunk sorait kiadtuk, jelen nyilatkozat megírójának, *mint lapunk régi hű tudósítójának* is feltétlenül tartozunk azzal, hogy most meg az ő nyilatkozatának is helyet adjunk. De ezzel aztán legyen ez a kérdés végleg befejezve.

Szerk.

8-án Debrecenben tartott rendkívüli közgyűlése jegyzőkönyvének 137. sz. a. olvasható, általános elvi megállapodásait közbevigólag beküldötte.

A közelebbi 16. számban meg a nagyrabéi iskolaügyre vonatkozólag hozott tudósítást helyesbíti, miután az, mint ő állítja, nem híven adja a valóságot.

Mindenekelőtt határozottan kijelentem, s kérem sziveskedjek ezt F. V. L. lelkészársam tudomásul venni, hogy én tudósításomban az egyházmegye határozatait soha *el nem fordítottam*, mindig a megállapodáshoz híven közöltem azokat, még akkor is, ha valamely határozat saját felfogásommal ellentétben állott, a mit talán eléggé igazol az, hogy *ez ideig* soha a tudósításomban foglaltak ellen kifogás nem emeltetett. A nagyrabéi ügyre vonatkozó tudósítást is legjobb meggyőződésem szerint küldöttem be, mert az én megfigyelésem szerint a határozat, egyik egyházmegyei vil. tanácsbíráknak ide vonatkozó s átalam lehető hűséggel feljegyzett s a tudósításomban foglaltakkal egyező indítványa szerint volt meghozva.

De lássuk a különbséget a két tudósítás között. Én azt irtam, hogy „a közgyűlés teljes elismeréssel adózott a nagyrabéi lelkész bátor magatartásáért.” Az ő általa közölt hitelesített jegyzőkönyv ezt tartalmazza: „Egyházmegyei közgyűlésünk, a midőn megütközéssel értesült az F. Varga Lajos lelkész által bejelentett esetről, egyfelől *elismerését nyilvánítja a lelkésznek iskolai autonómiánk bátor megvédelmezéséért.*” Azt hiszem, eddig lényeges eltérés nem konstatálható, ha csak az „autonómiánk bátor védelmezője” jelző nem hizeleg F. V. L. lelkészársamnak; ha így van, én őt boldogságában zavarni nem akarom, bár az én felfogásom szerint, a mit tett, az nem annyira érdem, mint kötelesség.

Tovább menve így folytatja a hitelesített jegyzőkönyv: „máshol kárhoztatja a nagyrabéi községi előjáróság részéről az iskolára felügyelet dolgában tulhajtott magatartást.” E határozatból ugyan nem tetszik ki az, hogy a nagyrabéi községi előjáróság részéről „kinek a magatartását” kárhoztatja az egyházmegye, de az előzményekből kitetszőleg nyilván a községi előjáróság magatartásának kárhoztatásáról lehet szó. Ugyde, ügyiratok nem állván a közgyűlés rendelkezése alatt, éppen az nem volt megállapítható, hogy az előjáróságnak „belügyekbe avatkozása” miből állott legyen s a rabéi előjáróságnak felterjesztésére, a megyei közigazgatási bizottság megkeresése folytán, létre jött püspöki intézkedés — a mint az előadottakból kivehető volt „statisztikai adatokat” említi, már pedig ezek kiszolgáltatása, sőt sok másnemű dolgokról való felvilágosítás is kötelességünk, a mint mindezeket F. V. L. lelkészársam is bizonynyal elismeri.

Ily körülmények között, egyoldalú, bár teljesen hitelt érdemlő s tisztelben részesített előterjesztésre, a másik fél meghallgatása nélkül ítéletet hozni bajos dolog s ebben a felterjesztő sérelmet nem láthat, mert nem lehet a felsőbb hatóságnak célja az, hogy rontsa a viszonyt az egyházi és községi előjáróság között, midőn ezeknek egyetértéssel s jóakarattal végzett munkája, építője egyszersmind az egyházi élet békés fejlődésének is.

S én — bár az ügyek menetelét figyelemmel szoktam kísérni — a kárhoztató határozatról nem is tudok semmit. Különben a dolog másként nem is lehet, mert a kárhoztató határozatot csak akkor mondhatná volna ki az egyházmegye, ha az ügyiratokból meggyőződött volna arról, hogy a nagyrabéi iskolaügyben csakugyan

oly nagy mérvű sérelem történt, mely orvoslást igényel és, ha e meggyőződésben, kártható életet mondva, az „a“-t kimondotta, ki kellett volna mondania a „b“-t is, vagyis kérni kellett volna F. V. L. lelkészársam beterjesztett kívánsága szerint — miniszteri intézkedést; de, mert az egyházmegye ebbe bele nem ment, nem mondhatta ki az érdeklött fél meghallgatása nélkül a kárthatást sem.

Nyilvánvaló ez a hitelesített jegyzőkönyv további pontjaiból is: „tekintettel azonban az egészen egyedül álló esetre, még most várakozó állást foglal el közgyűlésünk: de, ha iskolai ügyünkbe ez az illetéktelen beavatkozás bárhol még egyszer megismétlődne, sérelemének orvoslása végett nem fog késni illetékes helyen lépéseket tenni az egyházmegye.“

Ha hát várakozó álláspontot foglal el s az ügy ismétlődése esetén *nem fog késni* lépéseket tenni az egyházmegye, kérdem, logikusan hozhatott volna-e oly határozatot, mely egyoldalú ítékezésével csakis az ily nemű ügyek elmérgesítésére szolgálhatna.

A mi már F. V. L. lelkészársam amaz állítását illeti, hogy az egyházmegye ez ügyben *határozott*, az csakugyan világos, mert az is határozat, a mi az éntudósításomban, az is, a mi a hitelesített jegyzőkönyvben foglaltatik, de mindkettőnek értelme az, hogy a gyűlés érdemben máskor fog határozni. Mert érdemben határozat alatt, az én felfogásom szerint az értendő, a midőn a határozathozatalra hivatott testület „a *beadvány szellemében, vagy azzal ellenkezőleg intézkedést tesz.*“ Ez intézkedést pedig az egyházmegye nem tette meg s így érdemben nem is határozott.

Végül arra kérem F. V. L. lelkészársamat, legyen szives megengedni, hogy a laptudósítónak, még ha nagyrábéi ügyről van is szó, nem az a kötelessége, hogy a jegyző urak által később megfogalmazandó jegyzőkönyvnek tartalmát szóról-szóra közölje, hanem az, hogy a gyűlésen történt eseményekről, legjobb meggyőződése szerint számot adjon.

Ezt tettem a multban, ezt fogom tenni — a nagytiszteletű szerkesztő ur szives engedelmével — ha az Isten segédleme velem lesz, a jövőben is.

Szücs László.

A nagybányai egyházmegye közgyűlése.

Egyházmegyénk tavaszi közgyűlését ápr. hó 2. és 3. napjain tartotta meg szokott helyén Nagybányán. Mielőtt a közgyűlés megkezdődött volna: d. e. 10 órakor templomba gyűltek össze a helybeli ünneplő gyülekezettel a közgyűlés tagjai, hogy ott egy szép hálaadó istentiszteletet rendezzenek Papolczay Károly szatmárhegyi lelkész 50 éves szolgálata alkalmából. Az ünnepi imádságot maga a jubiláns, az egyházi beszédet pedig Soltész János ombodi lelkész mondta, Csel. XX. 28—32. alapján kifejtve azokat az kötelességeket, melyekkel úgy az előjárók mint a köztagek egyházunk iránt tartoznak. Az egyházi beszéd után Bencsik István esperes intézett üdvözlő beszédet a jubilálthoz s adta át annak az egyházmegye ajándékát egy diszkótésű bibliát. Soltész Elemér a nagybányaiak ajándékát egy diszes, belül aranyozott ezüst poharat és tálcát adott át az ünneplőknek mint ezen város szülöttének, szép szavak kíséretében.

A templomból aztán a gyűlési tagok a város háza tanácstermébe vonultak, hol esperes buzgó imádság után üdvözölte a megjelenteket s az új tisztikart, Csaba Adorján és Dezső Kálmán vil. tanácsbírók, a világi aljegyző, Nagy Lajos egyh.-megyei pénztárnok az esküt

letették. A szokásos bizottságok megválasztása után esperes bejelentette az egyházi változásokat, s fájdalmasan vettünk tudomást arról, hogy lelkészhiány miatt egyházmegyénkben ez idő szerint 5 egyház van üresen, u. m.: *Rozsáj, Józsefháza, Sárköz, Pettvén, Batiz.* A pettyéni egyházból Vajda Mihály Gyantára, a batiziból Makai Elek Fenesre költöztek. Mindkettőben egyházmegyénk egy-egy törekvő, buzgó ifju lelképásztort vesztett. A pettyéni egyházban a felügyelettel Balajthy Károly sz. kóródi, a batiziban Botyán Pál lázari lelkészek bizattak meg.

Ezután volt a gyűlésnek egy szélesebb körű érdeklődést keltő tárgya, egyik szomszédos egyházmegye főjegyzőjének egy delegált bírósági ügyből kifolyólag egyházmegyénk egy lelkészéhez egy évvel előbb intézett levele, melyet az illető bizonyos követelésének a megnyerése céljából gondatlanul mellékelte az egyházmegyére most beterjesztett kérvényéhez, mely levél ugy az illető egyházmegye tanácsbírói karát, mint a nagybányait megjegyzéseivel ama delegált ügyből kifolyólag sértette; miért a nagybányai egyházmegye az illető levélíró ellen ugy egyházmegyéje, mint a világi bíróság előtt a megtorló intézkedéseket megtenni saját reputációja érdekében kénytelen volt.

Az államsegély-osztó bizottság véleménye alapján Szentgyörgyi Zsigmond homoki, Balajthy Károly sz.-kóródi, Hajdu Albert udvari, Meleg Albert k.-remetei, Tóth Dániel nagykolcsi lelkészek; Farkas Kálmán kishodosi, Katona Zoltán méhteleki tanítók; s a következő egyházak: Nagykolcs, Tisztaberek, Homok, Adorján és Méhtelek kaptak 80—80 korona államsegélyt.

Ezután áttért a közgyűlés a zsinati törvénytervezet tárgyalására az előkészítő bizottság javaslata alapján, azonban a több oldalról óhajtott számtalan módosításokat az idő rövidsége, s a kevésbbé érdeklődők idegessége következtében ugy, a mint arra szükség lett volna, megtenni nem lehetett. Különösen az urvacsorájának a különböző időkben való kivitele felett volt nagyobb szabású vita, de a gyűlés nagy többsége abban állapodott meg, hogy az, kívánatra betegeknek rendkívüli alkalommal is kiviendő.

Elkészítettetett az egyházak osztályozása is. 42 anyaegyházunkból bizony 34 negyedik osztályu.

A bíróságot gyakran foglalkoztató amaci székper kérdésében egészen szabadelvű határozatot hozott egyházmegyénk, utasítván az előjáróságot, hogy mindenki ott foglalhat helyet az Isten házában, a hol neki tetszik.

A szatmárhegyi egyház segédlelkészt óhajtana 50 évet szolgált öreg lelkésze mellé. E végből utasított az illető egyház, hogy kérésével Szatmár városánál zörgessen, mint a mely ugy a két város, mint a hogy egyházi hivatalnokait fizetni tartozik. Különben is ha a város kérésünket megtagadná, mivel már a szatmári és németi s. lelkészek fizetését elvállalta, a méltányosság elvénél fogva a belügyminiszter fellebezés esetén ugy is el fogja azt rendelni. A „Magyar Szó“ c. napilap részvényeiből kettőnek a vételét határozta egyházmegyénk. Több kisebb fontosságú, leginkább helyi érdekű dolgok foglalkoztatták még a gyűlést.

Első nap délben a városi nagyvendéglőben társas ebéd volt, hol a nagybányai intelegencia igen szép számmal volt képviselve. Ott voltak: Gellért Endre polgármester, Neubauer Ferencz főbánya-igazgató Madán Ferencz bánya-kapitány, Szabó Adolf erdőigazgató, Stoll Béla ügyvéd és bankigazgató, Vida Aladár főgymnasiumi igazgató stb.

Pohárköszöntőket mondottak: Bencsik István es-

peres Gellért Endre polgármesterre, ez a jubiláns Papoleczay Károlyra, Bőszörményi Zsigmond az esperesre, Szabó József főjegyző szintén Papoleczay Károlyra, Hajdu Bertalan Dezső Kálmán tanácsbíróra, Bottyán Pál Csaba Adorján főszolgabíró s tanácsbíróra, Szabó Miklós Sinka Lajosra, ez Soltész János ombodí lelkészre stb. A gyűlés tagjai 3-án délután három órakor utaztak el Nagybányáról, vivén magukkal a legkedvesebb baráti sziveség emléket.

Felsővégesi.

IRODALOM.

Előjegyzési felhívás. Mitrovics Gyula összegyűjtött papi dolgozataira. Kiadja: Trócsányi Bertalan Sárospatakon. Annak a nagy veszteségnek a mértékét, a mely Mitrovics Gyula halálával érte a magyar protestantizmust, mutatja az az általános mély részvét, a melynek kifejezései a hirlapoknak nekrológjai, életrajzi vázlatai és a fel-felújuló visszaemlékezések s végül azok a tervezgetések, melyek volt tanártársai közt indultak meg az ő emlékének megörökítésére.

Azt hisszük azonban, hogy az ő emlékének legmértőbb megörökítése összes papi dolgozatainak kiadása lenne. Ez nemcsak az ő nevének megörökítője lenne, de korunk protestáns egyházi irodalmának, sőt az egyházi mozgalmak iránt érdeklődő magyar protestáns olvasó közönség áldozatkész irodalomszeretetének is örök dicsősége volna. Ez egyrésztől igaz képét adná a magyar protestantizmust az ő elköltözésével ért nagy veszteségnek, de másrésztől irodalmi alkotásait maradóan a miénk, hasznos életének legszebb gyümölcseit a prot. egyházak közkinésévé tenné!

A Mitrovics Gyula egyházi munkáit nem szükséges hosszadalmasan ajánlgatni. A kik ismerik az ő prérikációinak az első kötetét, különösen, ha szószéki munkásságuk közben fel is használták annak egyes darabjait, jól tudhatják, hogy — mint egyik kiváló egyháztörténeti írónk vallja — „irodalmunkban majdnem párja nélkül áll az alapigék tartalmának az a mélyseges terelése való kiaknázása, az a hézagot nem ismerő következetes eszmemenet, az az igazi szónoki művészet magaslatán álló és mégis népszerű kidolgozás, a gondolatoknak néha szinte a túltömöttségig menő bősége, mely őt oly magasan föléje emelte prédikáció íróink nagy tömegének, annyira, hogy egy félszázad óta Dobos Jánoson és Szilády Jánoson kívül senki más nem állhat meg vele egy sorban. A kik viszont számos nagyszabású egyháztársadalmi és egyházpolitikai cikkelyét és tanulmányát, valamint irodalmunkban a maga nemében eddig legkitünőbb Egyházzónoklattant (mely második kiadásra teljesen elkészítve, majdnem két évtizedre bővült s csaknem egészen új munka lett belőle) ismerik, szintén a legnagyobb elismeréssel adózhatnak széles körű tudományának, jeles írói képességeinek s hódolattal hajolhatnak meg annak a nagy szellemnek az emléke előtt, mely a mulandóság honát elhagyva, immár az örökkévalóság részesevé lett!”

Valóban, ha a magyar protestáns olvasóközönség s első sorban a mélyen tisztelt lelkészi kar, kellőszámu előfizetések gyűjtésével, illetőleg bejelentésével, segítségünkre jönne és így lehetővé tenné Mitrovics Gyula összegyűjtött papi dolgozatainak kiadását, a magyar protestáns egyház nemzetünk kiválóbbjait szaporitáná

az ő alakjának a maga teljességében való megörökítésével!

De humánus munkát is végezne ezen felül. A Mitrovics nemes, nagy szíve nyitva állt mindenkinek, ki meg volt szorulva és segítségét kérte. És mert a jótékonyág gyakorlásában még a lehetetlenséget sem ismerte el akadálnak, családja, a debreceni egyháznak, a kötelességszerű kielégítés határain jóval túlmenő gyámoltása mellett is, a legnehezebb anyagi viszonyok közt maradt, annyira, hogy helyzetök enyhítésére a család egyetlen keresetképes tagjának az ereje, a legnagyobb önfeláldozás mellett is, elégtelen. Azért a megboldogult nagy férfiú összes műveinek közreadásánál egyszersmind arról is szó van, hogy a társadalom, halála után, térítsen vissza az ő tőle hozott áldozatokból legalább annyit, a mennyi övének megmentésére elegendő.

Az összegyűjtött papi dolgozatok első kötete, melyet a megboldogult, mutatoul, még maga állított össze kiadásra a vele kötött megállapodásunk értelmében. „A mit az életből és a bibliából tanultam” címmel, kellő számu megrendelés mellett, még az év őszén elhagyja a sajtót. Erre esetleg magára külön is lehetne előfizetni, de az az egész vállalat megindításának lehetősége érdekében kívánatos, hogy a vállalat egészére történjék a jelentkezés, mert Mitrovics összes dolgozatainak kiadására — tekintve a vállalat nagyságát — csakis úgy vállalkozhatunk, ha az egészre, már most, kellő számu megrendelő jelentkezik. Ezt követően első sorban gyakorlati irányu művei: beszédei, ágendái, bibliamagyarázatai és imái, közöttünk azok is, a melyek már megjelentek volt, de a melyek könyv-árusi forgalomban egyáltalában nem kaphatók és így ezeket az ifjabb papi nemzedék már nem is használhatja.

Ezek alkotnák Mitrovics összegyűjtött papi dolgozatainak legnagyobb részét, de azok mellett, legutoljára, közzétennők az ő tudományos műveit s egyháztársadalmi és egyházpolitikai cikkeinek és tanulmányainak legfontosabbjait is, mert ezek elmaradhatatlanok mind az ő teljes értékének, mind korunk egyháztörténetének a helyes megítélésénél. Végül a legutolsó kötetben, mikor már némi távlatot is kaptunk s munkái is közkezen lesznek az ő alakjának hű megrajzolásához, egyik legkiválóbb tanítványának tollából, közreadnók az ő életrajzát és a sárospataki főiskola részére szánt s egyik elsőrangú arcképiro eredeti festménye után készült arcképet is.

Az egész vállalatot, az életrajzot magában foglaló utolsó kötettel együtt 6-7, egyenként 300 oldal magában foglaló, nagy nyolcadrét kötetre tervezzük, olyan alakban, mint a Prot. Irod. Társaság kiadványai, finom papíron, pompás nyomással. A külső kiállítás díszére különös sulyt fektetünk, mert ezzel is elősegíteni akarjuk azt a célunkat, hogy az ő műveivel olyan irodalmi és társadalmi körökbe is behatoljunk és általa tiszteletet szerezzünk protestáns egyházi irodalmunknak, a hol arról idáig mit sem akartak tudni.

A vállalat irodalmi részének vezetésére, a művek összegyűjtésére, illetőleg kiválogatására, valamint a legszükségesebb jegyzetek megkésztésére, elhunyt feleségünk fiát, Mitrovics Gyula dr.-t kértük fel, ki a megboldogultnak egyersmind legbensőbb barátja is volt, és így az ő terveit, szándékát és egész szellemét is legjobban ismeri és ápolja. A szerkesztésben Mitrovics legkiválóbb tanítványai ígérték meg támogatásukat.

Hogy Mitrovics Gyula összegyűjtött papi dol-

gozatait bárki megszerezhesse, évenként csak egy kötet fog megjelenni, s így az egész vállalat 6—7 év alatt nyer befejezést.

Előfizetési ár egy 300 oldalos kötetre 4 kor., Diszkötésű példányra 5 kor. 20 fil. És így az egész vállalat 24, legfeljebb 28 koronába kerül kötetlenül, míg diszkötésű példánynál kötetenként 1 kor. 20 fillért számítnak a kötésre. A mű bolti ára az előfizetési öszegnél magasabb lesz.

Az első kötet árát az aláírási ívvel együtt kérjük legkésőbb április 15-ig alólírt könyvkereskedéshez beküldeni, jelezvén az aláírási íven, hogy a jelentkezés az egész vállalatra, vagy pusztán az első kötetre szól-e.

Ezek után mély tisztelettel kérjük a minél tömegesebb jelentkezést, mert kellő számu jelentkező, illetőleg megrendelő hiányában a vállalatot meg nem indíthatjuk. Sárospatakon, 1903. február 23-án hazfias tisztelettel *Trócsányi Bertalan*, könyvkereskedése, a sárospataki ev. ref. főiskola könyvkiadóhivatalának főbizományosa.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kérő levél.** Vettük és változatlanul adjuk az alább következő sorokat: Kedves barátom! Egy egyszerű földműves asszonynak sorai fekszenek előttem. A maga természetes modorában igazán megrendítő módon írja le azt a szörnyű csapást, a melyre egyházkerületünknek egy tiszta református községe e hó 10-én a tüzvész miatt jutott. A Bereg megyében fekvő Fornos község ez, a hol 53 gazda égett porrá, elveszítvén mindenét. Földig égett csaknem minden épület, oda égett élelmiszerük, elpusztultak barmaik, és a mi egyik legnagyobb csapás reájok, alig pár éve épített templomuk és tornyuk a tűz martaléka lőn. Harangjaik elolvadtak s templomuk minden felszereléseivel együtt elhamvadt. A nagy szélvész miatt oltani alig tudtak valamit. Vízök — alig volt, mert csak egyetlen kutjok van. Éveken keresztül láttam, tanuja, osztályosa voltam annak a nagy lelki-örömmel, melylyel — mint szorgalmas méh hordták össze az anyagot templomukhoz, A lelki örömmel tisztaságát, fenségességét nem tudom leírni, a mit akkor láttam és szemléltem, mikor a munka végén tornyokra a gombot feltették. Hitrokonaim! Ez a maroknyi magyarság évszázadokon át ellen tudott állani minden beolvasztási törekvéseknek ősei hitéhez hűen, egyike volt a legrendezettebb egyházaknak. Az a leégett torony a fornosi dombon nemcsak a szélső magyar községnek, de a csucskok földjéig az utolsó protestáns egyháznak is jelvénye volt. Két évvel ezelőtt is porrá égett a község egyrésze, így most már ez a munkás nép segítségünkre szorul. Csak nem engedjük talán vereinket, hitrokonainkat megsemmisülni?! Ismerem kedves Barátom! magyar fajunkhoz és hitünkhöz való szívós szeretetedet, melynek munkálásában tölt el eddig a te életedet, kérlek azért nyiss egy rovatot lapodban ezeknek a szerencsétleneknek, s hívd fel olvasódat, különösen a te lelkészársaidat, hogy a maguk körében gyűjtsenek ennek a megsemmisülés szélén álló egyháznak a javára. Én a magam szerény adományát már elküldtem. Hiszem, hogy akadnak némes lelkek, a kik enyhítik a nyomort és segítenek hitrokonainkon. Az adományokat legcélszerűbb volna Abaházy Lajos ev. ref. lelkészhez Fornos, u. p. Munkács juttatni. Baráti és hitrokonai szeretettel maradok Debrecen, 1903. április 20. híved: *Kozma László* orsz. tan. árvaházi igazgató.

E levélhez nincs mit mondani. Megértik annak jalkiáltását a „Debr. Prot. Lap.“ olvasói. Magyarokról, kálvinistákról s az ezeket ért nagy csapás enyhítéséről van szó. Én lapunk részéről 5 koronát adok, s küldök *Abaházy Lajos* ev. ref. lelkész címére hova minden adomány legcélszerűbben irányíthatatik. Szerk.

— **A „Szózat“ a protestáns iskolákban.** Ujra napi rendre hoztván a kérdés, hogy a katolikus templomi ének sorába miért nem lehet felvenni a Kölesey himnuszát, — a pécsi róm. kath. püspök Hetyey nyilatkozatának kommentálása folyamán április 21-ki számában a „Magyar Állam“ következőket mondja: „A himnuszok népszerűségét nem a gyenge szöveg, hanem csupán az elnyomatás szomorú korszakának emlékei szereztek meg. Esztetikailag bizony nem a legszebb a himnusz szövege s meg sem közelíti a Szózatot. Mégis a szózatot több protestáns iskolában nem engedik énekelni, mert költője katolikus volt.“ Felhívjuk a „Magyar Államot“, hogy nevezzen is meg azon „protestáns iskolák“ közül egyet, a hol a Szózatot nem engedik énekelni és pedig csak azért nem, mert „költője katolikus volt“. Akarjuk ezt tudni, mert a protestantizmusra megszégyenítőbb aligha lehetne valami, mintha az bizonyosodnék rá, hogy a lelkiismereti szabadság értelmezésében annyira elfogult, hogy iskoláiban még a hazaszeretet apotheosisát is száműzi, csak azért, mert annak énekes papja történetesen nem protestánsnak született. Lássuk hol vannak azok a protestáns iskolák!?

— **Levél a szerkesztőhöz.** Nagytiszteletű szerkesztő ur! Becses lapjának f. é. 16. száma F. Varga Lajos helybeli lelkész ur toliából egy nyílt levelet közöl, mely szerint az egyházmegyei közgyűlés „megütkezéssel értesült az F. Varga Lajos által bejelentett esetről . . . s kárhóztatja a nagyrábéi községi előjáróság részéről az iskolára felügyelet dolgában tulhajtott magatartását.“ Miután sem ezen levél, sem igen becses lapjának ezt megelőző száma azt a bizonyos „esetet“ részletesen nem ismerteti, s így az olvasó közönségnek a lehető legtágabb tere nyílik tetszés szerinti kombinációk alkotására, — az „audiatur et altera pars“ elvénel fogva is — felkérem nt. szerkesztő urat, hogy azt a bizonyos „esetet“ méltóztassék becses lapjában részletesen ismertetni, hogy így módomban lehessen az ezen ügyre vonatkozó összes hivatalos — tehát hiteles — adatokat becses lapja rendelkezésére bocsájtani. A magyar református egyháznak egyedüli fundamentuma az önkormányzati jog! Ugy hiszem tehát, hogy nem csekély fontosságú annak a kérdésnek megítélése, hogy ezen jogunkat sértette-e valaki, vagy egyáltalán akarta-e megsérteni? Istentől minden áldásokat kérve a nagytiszteletű szerkesztő ur működésére, mely tisztelettel maradtam Nagyrábén, 1903. április 21-én kész szolgálója,* *Fülöp Gusztáv* községi jegyző.

— **Csiky Lajos egy újabb műve.** „Felolvasások a kereskedelem történetéből“ c. alatt igen szép külsőben kiadta a debreceni Kereskedő Társulat 83 lapon azt az öt felolvasást, melyet Csiky kollégánk 1902. öt első hónapja alatt a bibliai népek, továbbá a klasszikus görögök és rómaiak kereskedelméről igen részletesen, s a közép és újkor kereskedelme történetéből néhány főbb mozzanat előadásával tartott. A munka részletes ismertetésére még visszatérünk, most csak annyit, hogy tudomásunk szerint a szerző a műve jövedelmét a

*) Azt a bizonyos „esetet“ részleteiben én sem ismerem. A referensek az egyházmegyei gyűlésekről nem szoktak minden ügyet részletesen elmondani; ezt kívánni sem lehet. A felvilágosítás megadását tehát mint legilletékesebb F. V. L. adhatja meg. Szerk.

debreceni kereskedelmi akadémia hallgatói számára adandó ösztöndíjakra ajánlotta fel.

— **Hagyományok főiskolánk javára.** Egy fennkölt lelkületű nő némes szívének sugallatát követve végrendeletében szép örökséggel emlékezett meg főiskolánkról: a már csak néhai *Szabó Erzsébet, Simonffy Jánosné* értékes házat és szőlőjét hagyta a kollégiumra. A hagyomány hasznélvezete életben maradásáig a boldogult nő férjét illeti, azontul kollégiumunk ezer águ közszükségeinek enyhítésére lesz fordítható. A nagyrévi egyház néhai lelkipásztora Nagy Sándor a kollégiumunkban tanuló szegény jó magaviseletű ifjak részére szintén végrendeletileg 2000 koronás ösztöndíj-alapítványt hagyományozott. A hagyatéki ügy lebonyolítása most van folyamatban. Legyen áldott a kegyes alapítványtevők emlékezete mindnyajunk előtt!

— **Meghívó,** a magyarországi protestáns teológusok 1903. április 29. és 30-án Eperjesen a kollégium dísztermében tartandó Konferenciájára. Műsor: I. 1. Április 29-én d. u. 2 órakor a prot. teológus szövetség alapszabályainak kidolgozására kiküldött bizottság ülése. 2. D. u. 5¹/₂ órakor belmissiói vallásos estély: felosvas Harsányi Pál debreceni teológus. 3. D. u. 7 órakor alakuló-közgyűlés a kollégiumi I. sz. teremben. II. A) Április 30-án reggel 8 órakor nyilvános istenítisztelet az ág. hitv. ev. templomban. 1. Jövel Szentlélek Ur Isten. Töltsd bé szíveinket bőven Mennyei ajándékkal. Szívbeli szent buzgósággal, Melynek isteni ereje Sok népet egy hitre vive, Légy velünk is te népeddel, Hogy teljünk meg dicséretteddel, Halleluja! Halleluja! 2. Kiss Dániel pápai teológus imádkozik. 3. Te szentségnek új világa Vezess igédnek utjára, Taníts az Istenit vallanunk, Szívbeli Atyánknak mondanunk, Add az igaz vallást nekünk, Egy legyen a mi mesterünk, Benne higyjünk, éljünk, haljunk, Jézus legyen csak bizodalunk, Halleluja! Halleluja! 4. Czinkóczy János pozsonyi teológus predikál. 5. Óh mi édes vigasztalónk, Légy kegyes megoltalmazónk, Hogy megmaradjunk a hitben Veled való egységben, Erősítsd reménységünket, Szálld meg elménket, szívünket, Hogy végre hitünknek végét Elnyerjük lelkünk üdvösségét Halleluja! Halleluja! B) A konferencia tárgysorozata: I. A konferencia megnyitása dr. Szlávik Mátyás theol. dékán, diszelnöktől. 2. „Részletek Eperjes reformációjából.“ Előadó Deák János eperjesi theológus. 3. „A theologia s a természet tudományok jelen állása.“ Előadó Ágoston Sándor budapesti theológus 4. „Mit kívánnak társadalomunk újabb szellemi irányzatai (socialismus stb.) a protestáns lelkésztől? Előadó Kun Zoltán sárospataki theológus. 5. „Milyen legyen a theologiai hallgatóknak belmissiói tevékenysége? Előadó Kádár Géza kolozsvári theológus. 6. A magyar prot. teológusok szövetségének alapszabályai. Előadó a kiküldött bizottság leendő megbízottja. 7. A külföldi ösztöndíjak ügye (Hall.) Előadó Németh Károly soproni theológus. 8. Kónya Gábornak, a „Közlöny“ felelős szerkesztőjének beszámolója. 9. Szerkesztő választás. 10. Beszámolások az egyes akadémiák részéről az általok végzett belmissiói s azzal rokon munkákról. 11. Jelen gyűlés jegyzőkönyvének hiteltelítésére bizottság kiküldése. 12. Esetleges indítványok s a konferencia berekesztése imával. III. Május 1-jén — kedvező idő esetén — kirándulás Bártfára és a zborói várra. A rendezőség. Jegyzetek: Április 29-én este 8 órakor ismerkedési estély a Berger-féle szállóban. Április 30-án d. u. 1¹/₂ órakor közös ebéd a városi Vigadó helyiségében. A közös-ebédre szóló jegyek az előkészítő-bizottság elnökénél (Belicza András) kaphatók. Egy teríték ára 4 korona.

— **A bedugult forrás.** A ki a képtelen babonában hisz: az most attól remeghet, hogy a patikai szerrek ára rohamosan felemelkedik, az orvosok a betegek számának váratlan emelkedése következtében sztrájkolnak s csak éppen kétszeresen, sőt kitudja hányszorosan emelt honorariumért fognak gyógyítani. Az orvosnövendékek és növendékkisasszonyok nem almodott rózsás jövőjük pályának néznie elébe, busás jövedelmű korszaknak lesznek elkényeztetett gyermekei, mert a lourdesi szent kut vize többé immár nem gyógyíthat. Azzal a rémhírrel lepte meg ugyanis a szenvedő emberiséget a Franciaországból jövő tudósítás, hogy a lourdesi polgármester rendeletet kapott, hogy a csoda hírében álló vizet szolgáltató barlangot tegye zár alá. Hatha ez csakugyan megtörténik: takaros kis jövedelem forrás dugul be a klerikálisok előtt. Mert ha — mint hiresztelni szerették — ingyen is adtak a folyadékot, a tudakozódók mindig kaptak egy kis információt, hogy ilyen vagy olyan cím alatt, ha egyébre nem, hát csomagolásra „illik“ valamieskét küldeni. S a jámbor hívő, kit a testi nyavalyák gyötörtek, hogyne adta volna oda akár összes vagyonát, csak hogy megszabaduljon a kinoktól. A klerikális sajtó ugyan erősen vigasztalja magát, modván „hogy ez a keresztvétség erejét gyöngíteni nem fogja.“ Magunk is azt hisszük, hogy a Krisztus egyházát valamint nem a lourdesi szentnek képzelt folyadék alapította meg, ugy nem is az tartja fenn. A képzelődösködők pedig ne féljenek s ne töprengjenek drága egészségükért. A bedugult forrás felbugygyanhat még rövid idő alatt akár hazánkban is, s még ez lenne a legkisebb rossz, mert nem vándorolna ki a haza határól a garas az ilyen cikkekkért is.

— **Jó tanács.** Mindazoknak, kik pázsitot akarnak létesíteni, ajánljuk, hogy szerezzék be Mauthner Ödön esász. és kir. udvari magkereskedéséből Budapesten a „Sétatéri“ vagy a „Margitszigeti“ fűmagkeveréket. Ezeket már 29 éve szállítja Mauthner Budapest és a Margitsziget oly bámulatra méltó és gyönyörű sétaterei részére.

Szerkesztői üzenet.

L. J. Csaroda. Beérkezett, valaminthogy kezeim között van a szalontai egyházmegye közgyűléséről sz. ló tudósítás is. Eginásután jönni fognak. — S. L. Krassó. Erről a számról lemaradt, de következni fog. Ugyanezt ízenem S. J.-nek Kántor-Jánosiba, S. A.-nak Gátra és S. J.-nek Milotára. — Sz. J. Rákóczyfalván. Egy kis türelmet kérek. — Valakinek. A hozzáküldött tudósítások tartalmán csak a tudósító határozott óhajára tesztek változtatást. Ez annyira természetes, hogy a szerkesztő, a ki nem így járna el, mihamarabb hitelvesztetté sőt neveltségessé lenne. Hova vezetne az, ha mielőtt valakinek a kéziratát kiadnám, másoknak, talán többeknek az információjára azt át is alakítanám. A ki valamit megír, ne tessék aggódni, viseli is azért a felelősséget. — K. J. Bercel. En minden hozzám beküldött tudósítást azonnal szeretnék hozni: szívesen és készséggel; de ez lehetetlen; minden cikkirő ezt kéri: holott lapunk hetenként csak egy ízben jelenik meg s így kénytelen vagyok bizonyos sorrendet tartani. Azért, ha egyik-másik cikk valamit késsik, szabad legyen tisztelt munkatársaim szíves elnézését kérnem s arra számítanom. Az egyformán aktualis cikkek közlésénél a sorrendben a beküldés ideje dönt.

Tartalomjegyzék: Néhány sz. az egyházi a dózási javaslatához, gr. Tisza István. — Irányzatok, Lencz Géza. — Tanügy: A debreceni ev. ref. tanítóképzőintézet jövője. Baresa János. — A kolozsvári tanári kör felterjesztése a gyakorlati tanárképzés ügyében. Dr. Imre Sándor. Kovács Dezső. — Az országos református tanáregyesület választmányi gyűlése. — S. — Közéletünk: Az egyházi törvénytervezetről. r-s. — Levél a szerkesztőhöz. Szűcs László. — A nagybányai egyházmegye közgyűlése. Felsővégesi. — Irodalom. — Különfelek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Segédlelkéss kerestetik.

Szembajom miatt keresek magam mellé segédlelkészt, a kinek kötelessége lenne helyettem a rám eső lelkészi teendők végzése. Megjegyzem, hogy Szentesen két rendes lelkészi állás lévén, a templomi teendők csak minden második héten jutnának rá.

Javadalma lesz: lakás, fűtés, világítás, reggeli és 1000 korona évi fizetés havi részletekben. Az állás azonnal elfoglalandó.

Szentes (Csongrád m.) 1903. április 23.
Geröcs Lajos
ref. lelkész

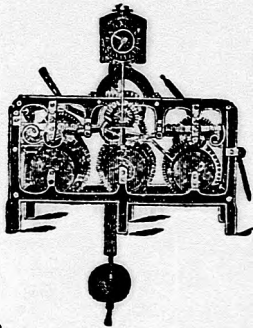
Segédlelkészt keresek,

magam mellé, a kinek helyét mielőbb el kellene foglalni. Bővebb felvilágosítást szívesen adok.

Karcag, 1903. ápr. 17.

Madaráss Imre,
lelkész.

Toronyórák,

palota-, városházi-, gyári- és laktanya-órák berendezését a legelőnyösebben eszközözi

Mayer Károly utóda
Müller János

első magy. óragyár gőzberendezéssel
Budapest, VII., Kazinczy-u. 2. sz.

Május 1-től: VII., Csömöri-ut 50., saját házban. — Képes árjegyzék és költségvetések bérmentve.

• Szőlőlugast ültessünk

minden ház mellé és házi kertjeinkben.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (bár mind kuszó természetű) mert a gyöbbsze ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol lugasnak

alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkitűnőbb muskatály és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek falán a legcélszerűbb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekébb díszé anélkül hogy legkevésbé helyet is el foglalna az egyebbre használható részekből. Ez a legháladosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó szíves ényomatú katalógus bármikor ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja.
Érmellékt első szőlőoltványtelep Nagy-Kágya, u. p. Székelyhid.

Az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításon a nagy diszoklevéllel kitüntetve.

Wegenstein C. L.

első délmagyarországi

orgona-építő műintézet

(gőzerőre berendezve)

Temesvárott.

Szállit kitűnő legujabb rendszer szerint készített

pneumatikus

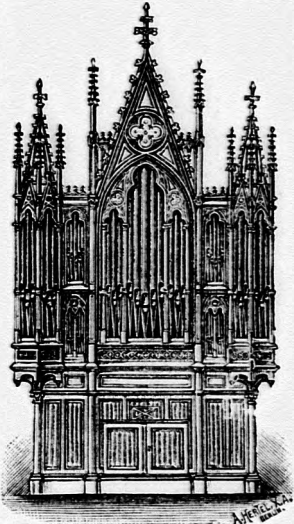
orgonákat

o bármily o

nagyságban

legolcsóbb árak

mellett.

Az 1896. évi kiállításon a nagy milleniumi éremmel kitüntetve

Magyarország legrégebb harangöntődéje

Kis-Gejőczen (Ungmege.)

Alapított 1795.

Nagyon sok ajánló levél és kitüntető irat.

Alulírott tudomására hozom a tisztelt olvasóközönségnek, hogy öntődémben mindenféle sulyu harangok készítését elvállalom a legolcsóbb ár és legkedvezőbb fizetési feltételek mellett.

Készítik teljesen összehangzó harangcsoportokat vagy egyes harangokat előre meghatározott hangnem szerint, felszerelve vert vagy öntött vaskoronákkal, melyek könnyű járatauk és a tornyot meg nem rázkódtatják.

Készítik vasállványokat és régi harangokat ujmodoru vaskoronákra átszerelik. Minden munkámért a legmesszebb menő szavatosságot vállalom. Bármilyen okból nem tetsző harangot feltétlenül visszaveszek és minden költséget azonnal visszatérítik. Árjegyzékkel szívesen szolgálok.

Tisztelettel

baktai Egry Ferencz,
harangöntő.

ORGONA!!

Nagyváradon, fő-uteza 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, gólos-ládával. Biztos működésért még a **legnedvesebb templomban is** kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sípok a leggyorsabb játszás mellett is **precízen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

RÉGI ORGONÁKAT

átalakítás, javítás és hangolásra a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona-készítő.

A tavaszi idény alkalmából

Ruháinkat

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

férfi fiu és gyermek ruha áruházában szerezzük be.

Legmegbízhatóbb bevásárlási forrás

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Alapított 1845-ben.